

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKO DELO

VEDRANA SEMBER

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Specialna športna vzgoja
Šport in mediji

**ZNAČILNOSTI DVOJNE KARIERE SLOVENSКИH
ŠPORTNIKOV**

DIPLOMSKO DELO

MENTORICA:
prof. dr. Mojca Doupona Topič
RECENZENTKA:
Doc. dr. Tanja Kajtna
KONZULTANT:
Doc. dr. Jernej Kapus

VEDRANA SEMBER

Ljubljana, 2013

ZAHVALA:

Zahvaljujem se staršem in sestri za moralno in finančno podporo skozi študij. Hvala sošolcem in sošolkam za prijetno preživete športne taborne, pestra in zabavna predavanja ter vaje. Zahvaljujem se prijateljem, ki so me podpirali pri študiju in mi bili opora ob težkih izpitih in neprespanih nočeh. Največja zahvala pa gospe profesorici Mojci Doupona Topič za strokovno pomoč pri pisanju diplomskega dela.

Ključne besede: dvojna kariera, športnik, študent, motivacija, SAMSAQ-EU

ZNAČILNOST DVOJNE KARIERE SLOVENSКИH ŠPORTNIKOV

Vedrana Sember

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2013
Specialna športna vzgoja, Šport in mediji

IZVLEČEK:

Namen diplomskega dela je bil s pomočjo vprašalnika SAMSAQ-EU ugotoviti stopnjo motivacije slovenskih vrhunskih športnikov ter njihovo željo po uspehu v športni ali akademski karieri. V raziskavi so sodelovali športniki, ki so imeli status študenta in kategorizacijo športnika s strani Olimpijskega komiteja Slovenije. Stopnjo motivacije smo ugotavljali s pomočjo vprašalnika SAMSAQ-EU, ki vsebuje 63 anketnih vprašanj. Prvih 40 vprašanj je zaprtega tipa in se nanašajo na merjenje motivacije, ostalih 23 vprašanj pa se nanaša na pridobivanje informacij o športniku.

Dobljeni podatki so bili obdelani s statističnim programom IBM SPSS 20.0. Izračunani so bili parametri osnovne statistike (povprečne vrednosti, standardni odkloni, frekvence odgovorov). Razlike in statistično tveganost med odvisnimi in neodvisnimi spremenljivkami smo ugotovili s pomočjo T-testa za odvisne in neodvisne vzorce v programu SPSS 20.0.

Ugotovljeno je bilo, da so slovenski študentje športniki visoko motivirani ter da so ženske bolj motivirane za študij kot šport ter da so za študij bolj motivirane kot moški.

ABSTRACT:

The aim of this theses was to determine the level of motivation of top Slovenian student athletes and their drive to succeed in sports and academic career. Motivation was measured with questionnaire SAMSAQ-EU, which determines the level of motivation of top Slovenian athletes. Athletes suitable for this study were those who hold student status and categorization by the Olympic Committee of Slovenia. Level of motivation that has been identified with the questionnaire SAMSAQ-EU, contains 63 survey questions. The first 40 questions are related to the motivation and the remaining 23 questions are concerning student-athlete information. For the research I considered important the first 40 questions, because i was determining the level of motivation of Slovenian sportpersons, who are still studying.

The results were analyzed with the statistical program SPSS 20.0 IBM. We calculated the basic parameters of statistics (mean, standard deviation, frequency response) and we also used nonparametric tests for testing null hypothesis.

We concluded that Slovenian student athletes are highly motivated and that women athletes are higher motivated for sport than study and also higher motivated for study than men athletes.

KAZALO

1 UVOD	9
1.1 VRHUNSKI ŠPORTNIK	11
1.1.1 VRHUNSKI ŠPORT V SLOVENIJI	12
1.1.2 OSEBNOST IN MOTIVACIJA ŠPORTNIKA	13
1.2 ŠPORT IN IZOBRAŽEVANJE	24
1.2.1 ŠPORTNIKI IN IZOBRAŽEVALNI SISTEM	26
1.2.2 ŠTUDIJ ŠPORTNIKOV NA UNIVERZAH V EVROPI	30
1.2.3 ŠTUDIJ ŠPORTNIKOV NA SLOVENSКИH UNIVERZAH	39
1.3 ZAKLJUČEK ŠTUDIJA VRHUNSKIH ŠPORTNIKOV	48
1.3.1 ZAPOSLOVANJE VRHUNSKIH ŠPORTNIKOV	48
1.3.2 ZAKLJUČEK ŠPORTNE KARIERE	51
1.3.3 ŠPORTNA UPOKOJITEV	52
1.4 DVOJNA KARIERA	54
1.4.1 SMERNICE ZA RAZVOJ PROGRAMOV DVOJNIH KARIER	54
1.4.2 IZZIVI PRI UREDITVI DVOJNIH KARIER	55
1.4.3 PREDNOSTI DVOJNE KARIERE	56
1.4.3 MREŽE S PROGRAMOM DVOJNIH KARIER	56
1.4.4 EVROPSKA MREŽA: ŠPORTNIK KOT ŠTUDENT (EAS)	57
1.4.5 CILJI IN SREDSTVA EAS MREŽE	57
1.4.6 EVROPSKA RAZSEŽNOST DVOJNE KARIERE	58
1.5 PROBLEM, CILJI IN HIPOTEZE	62
1.5.1 CILJI	62
1.5.2 HIPOTEZE	62
2 METODE DE LA	63
2.1. VZOREC MERJENCEV	63
2.2 PRIPOMOČKI	64
2.3 POSTOPEK	64
3 REZULTATI	65
3.1 REZULTATI IZMERJENE MOTIVACIJE SLOVENSКИH ŠTUDENTOV ŠPORTNIKOV	65
4 RAZPRAVA	68
5 SKLEP	72

6 VIRI	73
---------------------	-----------

KAZALO SLIK

<i>Slika 1.</i> Shematični prikaz motivacijskega procesa (Musek, 1982, v Tušak in Tušak 2001). .	18
<i>Slika 2.</i> Shema hierarhije potreb (Maslow 1970, v Tušak in Tušak, 2001).....	21
<i>Slika 3.</i> Teorija pričakovane motivacije (Vroom, 1964).	22
<i>Slika 4.</i> Kontinuum akademske in športne motivacije (Gaston, 2002).	23

KAZALO TABEL

Tabela 1 Povprečna starost preizkušancev, najnižja in najvišja starost ter standard.....	63
Tabela 2 Stopnja motivacije slovenskih študentov športnikov.....	65
Tabela 3 Stopnje motivacij vprašalnika SAMSAQ, ločene glede na spol	66
Tabela 4 Test hipotez.....	66

1 UVOD

Vrhunski športnik ter študent obenem je lahko visoko zahtevna in pohvale vredna izkušnja. Študent športnik mora izpolniti pričakovanja in zahteve akademskih in športnih institucij, ki jih obiskuje. Za razliko od večine študentov se mora študent športnik soočiti z različnimi ovirami, da bi dosegel zadani cilj, za kar pa je potrebna ogromna količina motivacije, predanosti, osebnih financ, iznajdljivosti in pa tudi pomoči akademskih in športnih institucij. Ker se je danes standard glede višjega šolstva močno dvignil in imamo vedno več diplomantov, menim da je izobrazba v večini primerov pogoj za kasnejšo zaposlitev. Športniki se tako pogosto soočajo z izzivom, da so primorani združiti svojo športno kariero z izobraževanjem, kasneje pa z delom. Cilj uspeti na najvišji ravni v športu zahteva intenziven trening in tekmovanja doma in v tujini, ki pa jih je težko uskladiti z nalogami in jih realizirati znotraj omejitev v izobraževalnem sistemu in na trgu dela. V takšnih situacijah ni dovolj samo visoka raven motivacije, predanosti, vztrajnosti in odgovornosti, ampak tudi posebni ukrepi, ki jih ponuja sam trg dela in izobraževalne ustanove, da se vrhunskim športnikom ne bi bilo potrebno znati v situaciji, kjer bi bili primorani izbirati med enim ali drugim. Prav zato pa so t.i. dvojne kariere koristne za športnika, razvoj športnih karier, razvoj športa in kakovosti poklicnih delavcev v športu.

Dvojna ureditev karier in poklicnih poti je že nekaj časa aktiven projekt, ki ga skušajo razvijati članice Evropske unije. V državah članicah je projekt aktiven že nekaj časa. S časom so se razvile nekatere smernice za pomoč pri razvoju in izboljšanju pogojev, potrebnih za razvoj dvojnih karier, te pa omogočajo prilagojene ureditve za nadarjene vrhunske športnike po vsej Evropi.

Zaradi visokih akademskih zahtev in vedno bolj pomembnih športnih dosežkov, bo potrebno v prihodnje bolj zavzeto iskati načine za izboljšanje akademskih in športnih izkušenj študentov športnikov. Ker je tako veliko na kocki za športnike in njihove ekipe na področju športa in izobraževanja, so se začela raziskovanja s področja motivacije, kjer znanstveniki ugotavljajo, kako dobro so športniki motivirani in kaj bi lahko pri njihovih osebnostih spremenili, da bi lažje usklajevali obe karieri. Kljub temu pa motivacija ni ena in edina pomembna komponenta, ki zagotavlja uspeh študenta športnika, temveč morajo le-ti ohraniti zdravo razmerje med količino časa in energijo, ki jo potrebujejo za doseg svojega cilja.

V diplomski nalogi bom ugotavljala stopnjo motivacije slovenskih študentov športnikov ter željo po uspehu v športni ali akademski karieri.

Biti uspešen na enem področju ne izključuje uspešnosti na drugem, vendar pa obe področji zahtevata veliko predanosti. Če študent športnik pri dosegu cilja svoj čas nameni obema področjema v takšni meri, da izpelje športne obveznosti v času, ko nima akademskih obveznosti in si čas razporedi sistematično, naj ne bi prihajalo do večjih težav pri usklajevanju obeh področij, seveda ob podpori izobraževalnih in športnih institucij ter mrež za razvoj dvojnih karier.

1.1 VRHUNSKI ŠPORTNIK

Naziv vrhunškega športnika si pridobi državljan Republike Slovenije, ki doseže športni dosežek mednarodne vrednosti (Zakon o športu, 1998). Vrhunski športnik si lahko pridobi pravico do zdravstvenega, nezgodnega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, porodniškega varstva in prilagoditve obveznosti iz izobraževalnega programa. V zameno pa se mora udeleževati nastopov reprezentanc in ravnati skladno z mednarodnimi pravili in pravili nacionalnih športnih zvez ter normami športne etike in morale (Mikolavčič, 2010).

Vrhunske športnike vedno bolj obravnavamo kot orodje za doseganje vrhunskih športnih rezultatov. Športnik postaja izdelek »industrije rezultatov«, v katero vlaga svoje delo množica strokovnjakov najrazličnejših profilov, politiki in drugi družbeni delavci, ki od športnika pričakujejo zmago, medaljo, rekord. Športniki so pogosto zaradi raznovrstnih želja po prestižu (klubskim, lokalnim, nacionalnim, rasnim itd.) prisiljeni trenirati prek svojih zmožnosti, kar vodi do številnih poškodb, ki imajo trajne posledice. Fiziologi ugotavljajo, da se napor vrhunskih športnikov začne tam, kjer se po normah medicine dela konča težko fizično delo. Ne glede na to, da se z nekim športom ukvarja cel svet ali samo del njega, je za vrhunsko športno storitev potrebno izjemno veliko dela in talenta. Iz napisanega je razvidno, da gre za izjemno občutljivo, obsežno in velikokrat povezano problematiko. Nenehno se moramo zavedati, da se mladi ljudje znajdejo v današnjih družbenogospodarskih razmerah s tem, ko se odločajo za športno dejavnost, ki je usmerjena k vrhunskim dosežkom, podajajo na izjemno trdo pot, ki bo terjala od njih veliko umskih in telesnih naporov (Bednarik, Ferenčak in Tušak, 2002).

Tekmovalec je zanimiv, dokler niza vrhunske rezultate (zmage). To je »opravičilo« za pogosto deviantno obnašanje vrhunskih športnikov, ko si poskušajo v kratkem času svojih bleščečih uspehov zagotoviti socialno eksistenco za vse življenje (Mikolavčič, 2010).

1.1.1 VRHUNSKI ŠPORT V SLOVENIJI

Vrhunski šport ima v Sloveniji izjemno tradicijo in za Slovence lahko potrdimo, da še posebej cenimo športnike in vrhunske športne dosežke. Organizacijsko vrhunski in tekmovalni šport uveljavljata svoje interese praviloma v Olimpijskem komiteju Slovenije- združenju športnih zvez (v nadaljevanju OKS). Statusne pravice športnikov izhajajo iz statusa kategoriziranega športnika Republike Slovenije svetovnega, mednarodnega, perspektivnega, državnega ali mladinskega razreda. Seznam kategoriziranih športnikov, ki ga trikrat letno objavi OKS, je oblikovan na podlagi doseženih rezultatov in je skladen z veljavnimi kriteriji. Število kategoriziranih športnikov iz leta v leto narašča (Mikolavčič, 2010).

Na uradni strani Olimpijskega komiteja Slovenije lahko razberemo, da ima Slovenija v letu 2013 kar 5454 kategoriziranih športnikov, kar predstavlja glede na majhno število prebivalcev kar veliko število vrhunskih športnikov (Aktualni seznam kategoriziranih športnikov, 2013).

1.1.2 OSEBNOST IN MOTIVACIJA ŠPORTNIKA

1.1.2.1 OSEBNOST ŠPORTNIKA

Osebnost je del življenjske dinamike, ki je na eni strani odvisna od različnih motivov (potreb, nagonov), na drugi strani pa je pobudnik in usmerjevalec (ciljni objekti, vrednote, nagoni). Motivacija v najširšem smislu predstavlja usmerjeno in dinamično komponento vedenja. Zajema spodbujanje aktivnosti in usmerjanje. Motivacija je proces, pri katerem delujejo sile, imenovane motivi, ki nas spodbujajo na poti do nekega cilja. Sami motivi so zelo pomembni, ker je v veliki meri od njih odvisno, kako bomo motivirani za neko obnašanje (Tušak in Tušak, 2001).

Obnašanje je usmerjeno k (Tušak in Tušak, 2001):

- iskanju užitka (hedonizem),
- zadovoljevanju lastnih potreb (egoizem),
- zadovoljevanju potreb drugih (altruizem),
- doseganju religioznih ciljev.

Za motivirano vedenje je značilna (Tušak in Tušak, 2001):

- povečana mobilizacija energije,
- vztrajnost, intenzivnost in učinkovitost vedenja,
- usmerjenost k cilju,
- motivirano vedenje se spreminja pod vplivom posledic prejšnjih reakcij, vedenja (vpliv ojačitve).

Osebnost je med najbolj prepoznavnimi in vidnimi izrazi človekovega dejanja in kot takšna spada med najbolj zanimiva in zato tudi najbolj raziskana področja psihologije (Musek, 1993). Prve izmed raziskav športne psihologije so temeljile prav na iskanju razlik med osebnostjo športnikov in nešportnikov. Ugotovili so sledeče:

- športniki so bolj odprti navzven v komunikaciji z okoljem kot nešportniki (Eysenck, 1982, v Tušak in Tušak, 2001),

- športniki imajo večjo potrebo po storilnosti kot nešportniki (Davis in Mogk, 1994 in Tušak, 1995),
- športniki imajo močnejšo potrebo po dražljajih in stimulaciji kot nešportniki (Cratty, 1983),
- športniki so bolj agresivni kot nešportniki (Tušak in Petrovič, 1994, v Tušak in Tušak, 2001);
- športniki so bolj psihično stabilni kot nešportniki (Kane, 1978, v Tušak in Tušak, 2001),
- športniki imajo boljše emocionalno samokontrolo (Ogilvie in Tutko, 1966, v Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003),
- športniki so manj anksiozni (Martens, 1976, v Tušak in Tušak, 2001),
- športniki so bolj samozavestni in izražajo več zaupanja vase (Ogilvie, 1968),
- športniki izražajo višjo dominantnost (Thakur in Thakur, 1980, v Tušak in Tušak, 2001),
- športniki izražajo večjo stopnjo odgovornosti (Bruner, 1969, v Tušak in Tušak, 2001),
- učenci športnih oddelkov so bolj spontani, nezahtevni, imajo višjo čustveno kontrolo, so bolj zreli in stabilni ter so v vsakodnevni situacijah bolj mirni kot učenci nešportnih oddelkov (Justin in Zupančič, 1998, v Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003),
- športno aktivni dijaki so bolj zrele osebnosti, emocionalno stabilni, brezskrbni, realistični in imajo večjo kontrolo reakcij kot nešportno aktivni dijaki (Merc, 1996, v Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003),
- športniki so bolj spontani in realistični ter so bolj preprosti (Zupančič in Svetina, 1995, v Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003),

Eno izmed področij raziskovanja osebnosti v športu je raziskovalo razlike med spoloma.

Ugotovili so sledeče:

- ženske športnice so glede na osebnostne značilnosti pogosto precej podobne moškim, ker izražajo nekatere tipično moške osebnostne lastnosti (Tušak in Tušak, 2001), kot so tekmovalnost, nižja nevrotičnost, visoka dominantnost, čustvena stabilnost, nižja zavrtost, kar pa športnicam v zasebnem življenju pogosto otežuje normalno funkcioniranje, saj stopa v konflikt s še vedno prisotnim, tradicionalnim pojmovanjem ženske, kot umirjene, plahe, nekoliko zavrtne, netekmovalne (Cox, 1994),

- zaradi zahtevnosti današnjega vrhunškega športa, ki od žensk zahteva prav toliko kot od moških, ni mogoče najti razlik med osebnostnimi in motivacijskimi razlikami med spoloma (Erjavec, 2002, v Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003).

1.1.2.2 MOTIVACIJA ŠPORTNIKA

Izraz motivacija predstavlja različnim strokovnjakom drugačen pomen (Pettaway Willis, 2005). Motivacija je sila, ki kaže, usmerja in vzdržuje vedenje (Vroom, 1964). Greenberg in Baron (1997) motivacijo opredeljujeta kot niz procesov, ki narekujejo, spodbujajo in vzdržujejo človeško vedenje v smeri doseganja ciljev. Carell, Jennings in Heavrin (1997) se strinjajo, da je motivacija učinkovito »poživilo«, ki vzpodbudi posameznika k ukrepanju in doseganju zastavljenih ciljev. Smith in Carron (1992) sta v raziskavah ugotovila, da za pojem motivacije ne obstaja ena pravilna definicija, obstajajo pa tri značilnosti, ki veljajo vedno. Te značilnosti so (Pettaway Willis, 2005):

- želja, ki je usmerjena k cilju,
- želja, za strmenje k novim ciljem,
- prisotnost sile, kjer posameznik verjame v cilj ali izid.

Športna motivacija se od splošne loči v mnogih izsekih. Šport se od ostalih dejavnosti loči po visoki storilnostni usmerjenosti in tekmovalnosti, usmerjenosti na izboljšanje nastopa in visoki motivaciji za doseg ciljev. Ta težnja se mnogokrat stopnjuje do skrajnih zmožnosti. Govorimo o tekmovalni kot specifični športni situaciji, ki s svojimi značilnostmi so-določa tudi športnikovo motivacijo (Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003). V tekmovalni situaciji prihaja do dveh značilnih teženj (Tušak in Tušak, 2001):

- želja po uspehu na tekmovalni,
- težnja po preprečevanju neuspeha na tekmovalni.

Prva je pozitivna, druga pa negativno storilnostna motivacija. Pozitivna storilnostna motivacija je za uspeh bolj pomembna in tudi bolj povezana z njim. Je prevladujoča težnja po doseganju uspeha na tekmovalni. Predstavlja najbolj zdravo in koristno obliko tekmovalne motivacije. Športnike s tako motivacijo najbolj motivirajo tekmovalni. Na tekmovalnih bodo veliko bolj zagrizeno pristopili k tekmi kot sicer in bodo zato tudi dosegali boljše rezultate (v

kolikor nimajo težav s tekmovalno anksioznostjo). Negativna tekmovalna motivacija pa predstavlja željo po preprečitvi neuspeha na tekmovalju. Povezana je seveda s preteklimi izkušnjami o lastni uspešnosti oz. športnikovo zaznavo pričakovanj drugih. Tudi ta motivacija je koristna, še posebej, kadar primanjkuje pozitivne. Je pa negativna tekmovalna motivacija manj učinkovita, saj povzroči motivacijski zlom ob konstantnih, povprečnih rezultatih, ki ne predstavljajo neuspeha, saj ne daje športniku dovolj dodatnih vzpodbud za delo, ki bi ga privedlo do stopnjevanja uspešnosti. Kadar je pozitivna tekmovalna motivacija pri športniku dovolj visoka, je optimalno, da je negativna čim nižja. Pomemben dejavnik je tudi težnja po moči, ki se kaže v športnikovi želji po vplivanju na sotekmovalce, na trenerja, po želji biti pomemben v ekipi in imeti nek vpliv na dogajanje. Visoko izražena težnja po moči kaže na športnike, ki so primernejši za vodje neke ekipe, hkrati pa tako vlogo tudi zahtevajo. Če so njihove želje neuresničene, če jih ostali ne upoštevajo dovolj, lahko sledi motivacijski zlom. Nizko izražena težnja po moči pomeni, da športniki nimajo izražene želje po vplivanju moči na druge (Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003).

Sestavni del motivacijskega procesa je vedno tudi cilj. Postavljanje ciljev je v športu upoštevano kot motivacijska tehnika, ki naj bi športnikom pomagala pri usmerjanju na nalogo (Morris in Summers, 1995, v Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003).

Motivacija je dinamičen proces, ki športnika usmerja k določenim ciljem, povečuje njegovo vztrajnost (Tušak, 1994). Motivacijo delimo na notranjo in zunanjo motivacijo:

- **NOTRANJA MOTIVACIJA:** Pri notranji motivaciji motiv za posameznikovo delovanje izhaja iz notranjega zanimanja, na primer iz želje po razvijanju lastnih sposobnosti in obvladovanju določenih spretnosti. Vir zadovoljstva in uživanja je dejavnost sama in ne izvira iz zunanjih dejavnikov. Učenec je notranje motiviran takrat, ko učno dejavnost izvaja prostovoljno in ko na njegovo vedenje ne vpliva pričakovanje zunanje nagrade ali kazni. Proces dejavnosti oziroma učenja je pogosto pomembnejši od samega rezultata in je že sam po sebi vir zadovoljstva. Notranja motivacija je vedno pozitivna (Tušak in Tušak, 2001). Pri športu notranjo motivacijo najlažje opisujemo pri tistih športnikih, ki trenirajo zaradi veselja do športa, zanimivosti treniranja, ki so zadovoljni zaradi stvari, ki se jih učijo in naučijo v športu. Takšni športniki so tipični rekreativci v športu (Deci in Ryan, 1985).
- **ZUNANJA MOTIVACIJA:** Zunanja motivacija se nanaša na ogromno vzrokov, ki izhajajo iz športnikovega okolja. Športniki, ki so zunanje motivirani, trenirajo in

tekmujejo zaradi prestiža, nagrad, staršev... Sem prištevamo materialne nagrade, ugodnosti, socialni status ter popularnost. Takšni športniki so športniki v profesionalnem športu (Deci in Ryan, 1985).

Zunanja motivacija je lahko pozitivna ali negativna, zato je učenje tako le sredstvo za doseganje pozitivnih in izogibanje negativnim posledicam (Tušak in Tušak, 2001).

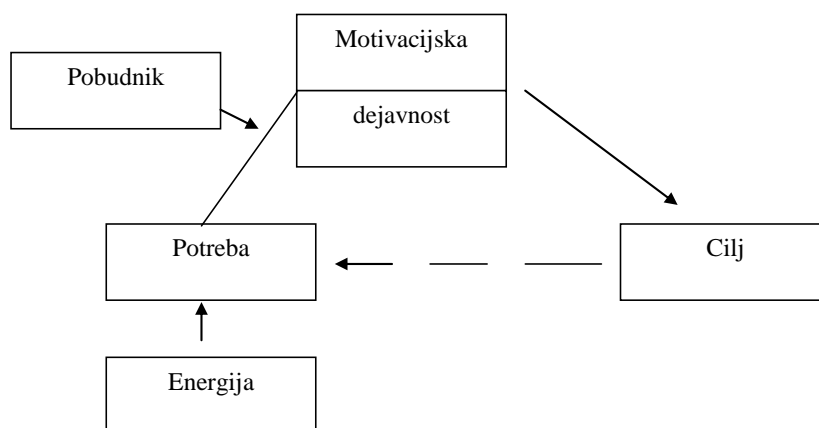
Zunanja in notranja motivacija se ne pojmuta kot dva nasprotujoča si pola. Med sabo se dopolnjujeta. Notranjo motivacijo opredeljujejo izzivi v učenju, radovednost in interes, zunanjo pa čim lažje delo in dobre ocene. Dejavnika notranje učne motivacije sta tudi samostojno obvladanje dejavnosti in neodvisno odločanje za akcijo, zunanjo motivacijo pa opredeljujeta odvisnost od učitelja in sledenje učiteljevi presoji. Pomemben razloček med notranjo in zunanjo motivacijo so tudi kriteriji uspešnosti. Za notranjo motivacijo so značilni notranji kriteriji, ki si jih oblikuje posameznik sam. Za zunanjo motivacijo pa zunanji. To so tisti, ki jih določa socialna okolica, v šolskem kontekstu so to učitelj, sošolci, vrstniki, kurikulum in drugi (Tušak in Tušak, 2001).

V procesu učenja in poučevanja je notranja motivacija bolj zaželena. Če so otroci notranje motivirani za ure športne vzgoje, se ur udeležujejo zato, ker se jim to zdi zabavno in jih zanima. Doživljajo jih kot nekaj, kar so si izbrali sami in niso bili v to prisiljeni. Pomemben vidik motivacije v šolskem okolju je tudi storilnostna motivacija, ki je izražena kot težnja posameznika po doseganju ustreznih rezultatov, takih, ki so primerljivi s standardi uspešnosti. Storilnostna motivacija je definirana kot pričakovanje oziroma težnja po doseganju uspehov. Pri vsakem posamezniku sta prisotni tako pozitivna kot negativna storilnostna motivacija. Za pozitivno motivacijo gre takrat, ko učenca pri njegovem delu motivira želja po dosežkih in uspehu. Kadar posameznik opravlja neko delo samo zato, da se izogne kazni ali neprijetnim posledicam, neuspehu, pa gre za negativno storilnostno motivacijo (Cecić Erpič, Zabukovec in Boben, 2005).

1.1.2.3 MOTIVACIJSKA SITUACIJA

Elementi motivacijske situacije so energija, potreba, pobudniki, motivacijska dejavnost in cilj. Energetska podlaga je prvi pogoj kakršnekoli dejavnosti. Drugi sestavni element motivacijske

situacije je potreba. To je fiziološki ali psihični primanjkljaj, porušenje homeostaze znotraj človeka, ki teži k stabilizaciji. Ločimo biološke potrebe (lakota, žeja, spolnost) kot prirojene motive in socialne potrebe (želja po varnosti, ljubezni) kot privzgojene motive. Potrebe lahko delimo tudi na primarne (dedno determinirane, prirojene, običajno bolj intenzivne kot sekundarne) in na sekundarne (pridobljene oz. naučene). Potreba sama pa običajno še ne zadošča, da bi se sprožila nadaljnja motivacijska dejavnost. V okolju mora biti prisoten specifični sprožilni dražljaj, dejavnik oz. pobudnik, ki sproži motivacijsko dejavnost. Zadnji nujni element motivacijske situacije je cilj. Cilj pa je lahko predmet, dejavnost ali kakršenkoli pojav, h kateremu je usmerjena motivacijska dejavnost in s katerim zadovoljimo potrebo (Horvat, 2010).

Slika 1. Shematični prikaz motivacijskega procesa (Musek, 1982, v Tušak in Tušak 2001).

Motivacijska situacija je običajno zelo kompleksna, saj se največkrat ne pojavi delovanje enega samega motiva, ki bi preprosto usmerjal samo motivacijsko dejavnost. Pojavlja se množica motivov, tako pozitivnih kot negativnih, ki si pogosto nasprotujejo. To pomeni, da zadovoljitev enega nujno pomeni nezadovoljitev drugega. Poleg tega se v situaciji lahko pojavljajo tudi motivi, ki so pozitivni in negativni obenem. Hkrati pa je treba poudariti še dejstvo, da le malokdaj neovirano dosežemo cilj. Običajno se v poteku motivacijske dejavnosti na poti do cilja človeku postavljajo na pot ovire, ki s svojim pojavljanjem prav tako usmerjajo človekovo dejavnost (Horvat, 2010).

Ovire so vsi pojavi, ki blokirajo zadovoljitev potrebe in tako v motivacijski situaciji pogosto prihaja do frustracije in konfliktnosti motivov. Pojem frustracije zajema na eni strani predvsem objektivno stanje oviranosti oz. blokiranosti motiva, na drugi strani pa subjektivno doživljanje takšne ovire. Doživljanje je v slučajih, ko so ovire predvidoma lažje premagljive, lahko celo pozitivno; takšna situacija nas vzpodbuja k rešitvi problema, večja željo in interes, motivacijo. Kadar pa so ovire težje, z manj možnosti ugodne rešitve, se frustracijska situacija kaže v popolnoma drugačnem, neprijetnem, subjektivnem doživljanju, v nelagodnosti in čustveni napetosti (Horvat, 2010).

O posebni vrsti oviranosti motivacijske dejavnosti govorimo takrat, ko se kot ovira pojavlja kak drug, konkurenčen motiv. Takrat prihaja do tako imenovane konfliktnosti motivov. Konflikt oz. konfliktna situacija nastane takrat, kadar si motivi nasprotujejo. Najpogostejše konfliktna situacije so:

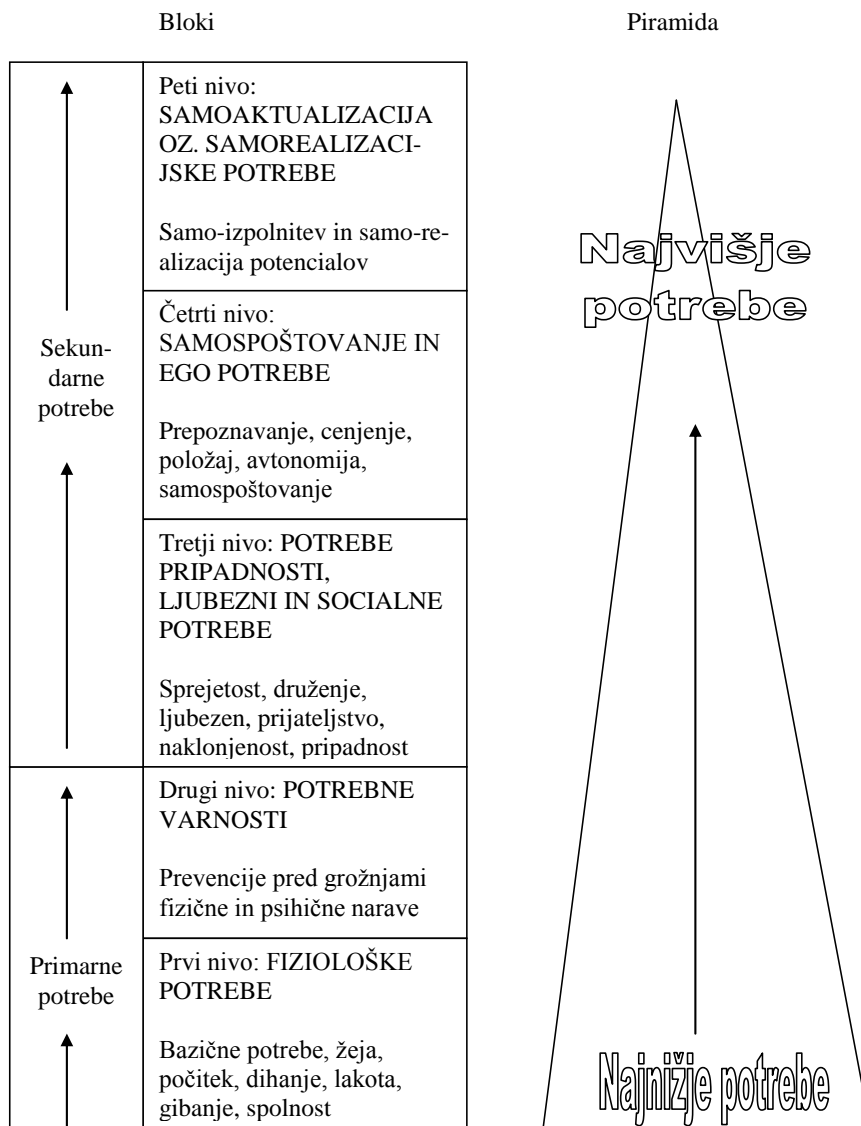
- »plus-plus« konflikt; gre za približevanje dveh bolj ali manj enakovrednih motivov, kjer zadovoljitev enega cilja pomeni nezadovoljitev drugega,
- »minus-minus« konflikt; gre za izogibanje dvema enakovrednima negativnima ciljema, kjer izogibanje enemu negativnemu cilju pomeni istočasno soočenje s posledicami drugega negativnega cilja,
- »plus-minus« konflikt oz. izbira dvovalentnega cilja; gre za zadovoljitev ali izogibanje cilja, ki prinaša tako pozitivne, ugodne, kot tudi negativne oz. neugodne posledice,
- dvojni »plus-minus« konflikt; gre za izbiro med dvema ali več dvovalentnimi cilji, kjer imajo vsi tako pozitivne kot tudi negativne posledice (Tušak in Tušak, 2001).

1.1.2.4 KLASIFIKACIJA MOTIVOV

Značilno za potrebe oz. motive je, da nikoli ne nastopajo izolirano. Vedno deluje množica motivov– motivacijski pluralizem. Potrebe nikoli niso popolnoma zadovoljene. Vedno so v določenem stanju napetosti– tenzije (Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003, v Horvat, 2010).

Nekatere potrebe zadovoljujemo nagonsko, pri drugih potrebah pa se pojavljajo naučeni, socializirani načini zadovoljevanja. Zadovoljevanje organskih in fizioloških potreb poteka homeostatično. Prizadevamo si, da bi izravnali nastali primanjkljaj in vzpostavili prejšnje ali

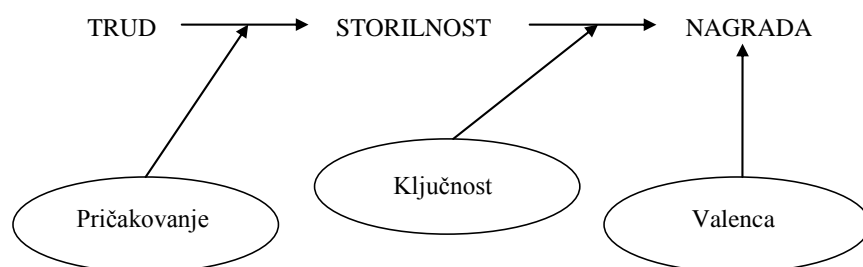
»enako stanje«. Pri psiholoških potrebah pa je zadovoljevanje potreb progresivno (porast ciljev). Neizpoljenost pri nekaterih potrebah prenašamo težje kot pri drugih. Lažje prebrodimo neizpoljenost potreb po ugledu, kot pa denimo lakoto ali žejo. Med glavnimi kategorijami potreb obstaja posebna hierarhija. Ameriški psiholog Abraham Maslow si je to hierarhijo zamislil kot nekakšen »prioritetni seznam« motivacijskih področij. Višje potrebe se razvijajo šele, ko so nižje vsaj približno izpoljene. Neizpoljenost nižjih potreb težje prenašamo, vendar nam izpolnitev teh pomeni veliko manj kot izpolnitev višjih. Psihološko in osebnostno so za nas pomembnejše višje potrebe (Tušak in Tušak, 2001). Prva stopnja v Maslow-ovi teoriji hierarhije potreb so fiziološke potrebe (po kisiku, hrani, vodi idr.). Te potrebe so najbolj »urgentne«, najtežje prenašamo stanje njihove neizpoljenosti. Šele ko jih posameznik v razvoju izpolni, se začne pojavljati naslednje, »višje« potrebe. Med temi si po vrsti sledijo potrebe po varnosti, po ljubezni in naklonjenosti, potrebe po ugledu in spoštovanju. Ko so vse te potrebe (»potrebe pomanjkanja«) izpoljene, se začnemo usmerjati k uresničevanju svojih potencialov, k samoizpopolnjevanju (samoaktualizaciji), k »potrebam bivanja« (Musek in Pečjak, 1996, v Kajtna, Tušak in Kugovnik, 2003).

Slika 2. Shema hierarhije potreb (Maslow 1970, v Tušak in Tušak, 2001).

1.1.2.5 TEORIJA PRIČAKOVANE MOTIVACIJE

Teorija pričakovane motivacije omogoča razumevanje odločitev, ki temeljijo na različnih vedenjskih možnostih in alternativah. Kot je prikazano na Sliki 3 ima teorija pričakovane motivacije tri ključne poglede: PRIČAKOVANJE, KLJUČNOST in VALENCO. Potrebno je omeniti, da so za vsakega izmed ključnih pogledov teorije pričakovane motivacije potrebni osnovni elementi motivacije: TRUD, STORILNOST in NAGRADA (Vroom, 1964).

Slika 3. Teorija pričakovane motivacije (Vroom, 1964).

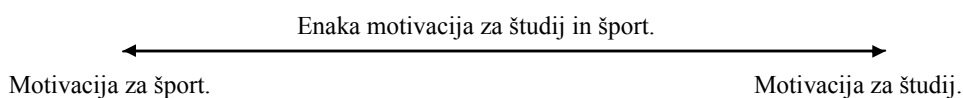
Pričakovanje predstavlja odnos med naporom, ki ga je posameznik vložil in storilnostjo. Ključnost predstavlja odnos med zaznano uspešnostjo in nagrado. Valenca je raven zadovoljstva, ki je pričakovana ob koncu izida oziroma ob izteku storilnosti in je popolnoma odvisna od posameznikove motivacije (Vroom, 1964).

1.1.2.6 TEORIJA PRIČAKOVANE MOTIVACIJE V ŠPORTU

Več avtorjev navaja teorijo pričakovane motivacije (Vroom, 1964), ko govorimo o motivaciji športnikov. Adler in Adler (1991) razpravljata o teoriji, saj je le-ta povezana z motivacijo študentov športnikov in se istočasno nanaša na motivacijo za študij in šport.

Clow (2000) je uporabil teorijo pričakovane motivacije za raziskovanje na področju usklajevanja študija in športa. Študentje športniki so bili podučeni o njihovih poklicnih možnostih po končanem procesu študija, s čim pa so dosegli višjo stopnjo akademske in športne motivacije.

Gaston (2002) je razvila instrument (SAMSAQ), ki temelji na teoriji pričakovane motivacije. Instrument je bil razvit za merjenje akademske in športne motivacije ter motivacije za dvojno kariero. Gaston (2002) je razpravljala tudi o Kontinuumu športne in akademske motivacije (Slika 4). Na enem koncu kontinuuma je študent športnik bolj atletske motiviran, na drugem koncu kontinuuma pa je bolj akademsko motiviran. V sredini kontinuuma je študent športnik enako motiviran za šport in študij.

Slika 4. Kontinuum akademske in športne motivacije (Gaston, 2002).

Kontinuum akademske in športne motivacije sovпада z teorijo pričakovane motivacije (Vroom, 1964). V zvezi z valenco iz teorije pričakovane motivacije, lahko študentu športniku, ki je za šport bolj motiviran, postavimo večjo pomembnost in višjo stopnjo športne motivacije na kontinuumu, kar pa tudi posledično vpliva na akademsko motivacijo, saj se motivaciji za študij in šport med seboj tesno prepletata (Gaston, 2002).

Športno motivirani študentje športniki se v začetku študijskih let lahko vpišejo na študij iz razlogov povezanih z uspehom v profesionalnem športu (študentske olajšave, štipendije, šolnine). Študentje športniki ki so tako bolj športno kot akademsko motivirani v procesu razvijanja dvojne kariere, hitro zanemarijo akademske obveznosti, zato je proces vzpostavljanja motivacije pri teh izredno pomemben (Pettaway Willis, 2005).

Študentje športniki ki so bolj akademsko kot športno motivirani, se bolj zavzemajo za študij kot šport, vzpostavljajo več komunikacije s profesorji in porabijo več časa za akademske naloge in priprave na izpite. Največkrat se zgodi, da akademsko motivirani študentje športniki v času študija postavijo študij na prvo in profesionalni šport na drugo mesto (Pettaway Willis, 2005).

Študentje športniki, ki so enako motivirani za študij in šport se udeležijo in končajo študij in se ob le-tem enakovredno ukvarjajo s profesionalnim športom. Enako količino časa namenijo pripravam za izpite in tekmovanja ter komunikacijo s profesorji in trenerji. Motivacija študentov športnikov omogoča raziskovalcem, da bi razumeli zakaj so nekateri bolj motivirani

za študij ali šport ter kako doseči enakovredno stopnjo motivacije za razvoj obeh karier (Pettaway Willis, 2005).

1.2 ŠPORT IN IZOBRAŽEVANJE

Osnovni cilj izobraževanja je kakovostno usposabljanje za opravljanje poklicnih in profesionalnih nalog, ne smemo pa zanemariti vloge šole v procesu socializacije mladostnika, ki odločilno vpliva na njegov psihični in socialni razvoj iz otroka v odraslo osebo. Izobrazba velja za najpomembnejši dejavnik družbene mobilnosti; in čeprav višja izobrazba ne prinese nujno ugodnejše zaposlitve in večje kakovosti življenja, so pričakovanja ugodnosti, vezanih na izobrazbo, dovolj močna in utrjena, da so učinkovita. Izobrazba je, če ne že najbolj vpliven, pa vsekakor eden izmed kanalov družbene gibljivosti in s tem dejavnik, ki vpliva tudi na druge položaje osebe (Mikolavčič, 2010).

Dandanes so zahteve v športu višje, kot so bile včasih, kar je predvsem posledica večje vpletenosti medijev in sponzorjev v športne dogodke. Mladi športniki tako že zgodaj začitijo močan pritisk staršev in trenerjev po doseganju vrhunskih športnih rezultatov, ki imajo danes edino veljavo. Kmalu postane »nedolžno« ukvarjanje s športom le še tekma za doseganje boljših rezultatov in uvrstitev. Tako so iz leta v leto obveznosti večje, povečuje se število treningov in tekem, za kar je potrebno vedno več časa. Na splošno je v današnjem času zelo težko združiti šolo in šport, saj so zahteve sodobnega profesionalizma vse bolj krute (Mikolavčič, 2010).

Kovačeva in sodelavci (1999) menijo, da le uspešnost v šoli in športu daje mlademu človeku trdno zagotovilo za kasnejši poklic in bogato osebno življenje.

Schafer in Armer (1968, v Sivec, 2005) sta skušala obrazložiti odnos med športom in izobraževanjem:

- športniki se vrednotijo bolj popustljivo,
- vrednote, pridobljene v športu, se uporabijo na področju študija,
- telesna pripravljenost krepi umske sposobnosti,
- športniki vlagajo več napora za napredovanje,

- so bolj uspešni in učinkoviti v izrabi svojega omejenega študijskega časa,
- so bolj motivirani.

Clarke (1975, v Sivec, 2005) meni, da športniki dosegajo enako visoke ocene kot nešportniki, nekateri celo višje. V Sloveniji so prišli do podobnih rezultatov v raziskavah Juraka, Kovačeve in Strela (2003 in 2005), kjer srednješolski športniki dosegajo podoben splošen uspeh na maturi kot njihovi vrstniki in nekoliko nadpovprečen v obveznih maturitetnih predmetih. Adler in Adler (1999, v Sivec, 2005) v svoji študiji ugotavljata, da nekateri športniki v letih, ki jih preživijo na univerzi, pridobijo izkušnje, nekateri prestopijo v profesionalne vrste, večina pa je grobo vržena nazaj v družbo, ki jih več ne ceni in ne favorizira in ki jih je pozabila tako hitro, kot so se hitro pojavili in postali pomembni.

Dotik slave in njeni vplivi so imeli globoke učinke na športnikovo samopodobo. Športniki so obžalovali, da niso poslušali nasvetov, da naj se osredotočijo na študij in na druge poklicne možnosti. Pravijo, da leta na univerzi ne bi zamenjali, vendar pa bi jih preživeli drugače. Vse, kar so vložili v šport, je izhlapelo v megli spominov, ostali so brez možnosti za poklic in zaposlitev. Ko so poskušali preusmeriti svojo osredotočenost in identiteto, prej namenjeno športu, drugam, tega niso uspeli ali niso zmogli. Nobena stvar jih ni več vzpodbudila tako močno, nič ni moglo zapolniti praznine, ki je nastala (Mikolavčič, 2010).

Rezultati študije Coakleya (1990, v Sivec, 2005) pa so pokazali, da večina visokošolskih fantov in deklet bolj ceni uspeh v športu kot v šoli. Večina mladih si bolj želi, da se jih spominja kot športne zvezde. Marsh (1993, v Sivec, 2005) v svoji raziskavi ugotavlja, da obstajajo pozitivni učinki ukvarjanja s športom, od katerih je največji učinek na socialno samopodobo mlade osebe (percepcijo, zaznavo socialnega statusa nekoga in njegove priljubljenosti). Avtor ugotavlja manjši pozitiven učinek ukvarjanja s športom na študijsko samopodobo. Vendar pa je zanimivo, da njegova študija ni ugotovila izboljšanje v celotni samopodobi. Ugotovil, je da so športniki bolj predani šolskim vrednotam in so bolj vključeni v šolo. Šport več daje, čeprav tudi jemlje. Hkrati pa njegove raziskave kažejo, da ima šport pozitiven učinek na to, da športniki sledijo študiju, obiskujejo predavanja in nadaljujejo izobraževanje. Glede na Marsheve ugotovitve ne moremo reči, da šport vpliva na boljše študijsko delo. V raziskavi tudi ne najdemo izsledkov, ki bi opozarjali, da šport verjetno škoduje študijskemu uspehu, vsaj glede na to, kako raziskovalci definirajo uspešnost,

povprečne ocene in univerzitetna prizadevanja. Ne moremo trditi, da je šport tisti, ki prispeva k povečani ravni študijskega dosežka (Mikolavčič, 2010).

1.2.1 ŠPORTNIKI IN IZOBRAŽEVALNI SISTEM

Skrb države za izobraževanje športnikov se v našem šolskem sistemu kaže v prilagoditvi šolskega dela in v organizaciji športnih oddelkov v osnovnih šolah in gimnazijah ter dodelitvi statusa športnika dijakom in učencem. Na ravni osnovnošolskega in srednješolskega izobraževanja je prilagajanje obveznostim programa sistemsko dobro rešeno (Kovač in sodelavci, 1998, v Sivec, 2005), kar se kaže tudi v uspešnem prilagajanju učnih in športnih obveznosti dijakov športnikov.

Avtorji raziskave (Jurak, Kovač in Strel, 2005) so prišli do rezultatov, da se dijaki s statusom športnika poslužujejo predvsem napovedanega spraševanja, večje odsotnosti od pouka in možnosti preverjanja in ocenjevanja z opravljanjem izpitov. V primerjavi s športnimi oddelki gimnazij ni zaznani dodatne individualne pomoči, dogovorov o načinu preverjanja znanja in načinov posredovanja znanja prek spleta. Omenjene so nekatere smernice za uspešnejšo prilagoditev športnih in šolskih vsebin. V srednješolskih programih (v okviru financ, namenjenih štipendijam) je zagotovitev ugodnejšega nakupa računalnika in dostopa do spleta, priprava gradiv za posamezne izobraževalne programe (znotraj njih pa za posamezne predmete), ugodnejši (brezplačni) nakup šolskih knjig, individualna učna pomoč zunaj organizacije šole in mobilna učna pomoč, pri kateri je za skupino športnikov v času priprav zunaj kraja šolanja organizirana pomoč študenta ali učitelja (Mikolavčič, 2010).

V slovenskih šolah se učenci in dijaki športniki s statusom športnika predvsem poslužujejo milih oblik pomoči, kot so napovedano spraševanje in odsotnost od pouka v času treningov in tekem. Redko kateri izkoristijo možnost dodatne učne pomoči ali pa vpisa v naslednji razred oz. letnik brez opravljenih obveznosti. Splošno znano je, da imajo športniki precej dober učni uspeh, saj so bolj vešč pri usklajevanju športnih in šolskih vsebin.

Najslabše je v izobraževalnem sistemu poskrbljeno za športnike na univerzah. Zakon o visokem šolstvu opredeljuje, da visokošolski zavodi sami določajo študijski režim, oblike in obdobja preverjanja. Prilagajanje športnih obveznosti študentov športnikov je odvisno od

posameznih visokošolskih zavodov. Da bi športnikom zagotovili enake možnostim izobraževanja, je potrebno prilagoditi opravljanje obveznosti izobraževalnega programa (Sivec, 2005). V raziskavi (Jurak, Kovač in Strel, 2005) so ugotovili, da ima status študenta športnika velik del vrhunskih športnikov, ki študirajo, vendar pa so ugodnosti, ki jih nudijo univerze in visoke šole, zelo različne. Športniki s statusom študenta športnika se od svojih kolegov brez statusa ločijo v tem, da imajo možnost zmanjšane obvezne prisotnosti pri študijskih obveznostih, možnost vpisa v višji letnik ob opravljeni vsaj polovici predpisanih pogojev za vpis v višji letnik in možnost opravljanja izpitov zunaj rednih rokov. Šole pa nudijo športnikom malo pomoči, ki je vezana na povezavo študijskih obveznosti študentov (priprava dodatnih študijskih gradiv, organizirana dodatna študijska pomoč, možnost opravljanja obveznosti preko spleta itd.) (Mikolavčič, 2010).

1.2.1.1 RAZISKAVE PODROČJA IZOBRAZBE ŠPORTNIKOV

Turšič (2002) je v svoji diplomski nalogi ugotovila, kakšno strukturo izobrazbe imajo slovenski športniki. Ugotovila je, da jih ima izmed vzorčne populacije 42 % srednjo šolo, 22% osnovno šolo, 6% visoko izobrazbo in 18% študentov.

Do podobnih rezultatov je prišel Kostič (2003), ki je v svoji diplomski raziskoval pogoje treniranja, izobraževanja in socialni status vrhunskih mladih odbojkarjev, košarkašev in nogometašev, starih od 18 do 22 let. Vsi imajo končano srednjo šolo, večina od njih nadaljuje šolanje na fakultetah in visokih šolah. Velike razlike so bile ugotovljene med nogometaši in odbojkarji. Prvi imajo v povprečju višje zasluge, zato dajo manj poudarka na dodatno šolanje, medtem ko je pri odbojkarjih ravno obratno, saj vsi anketirani odbojkarji nadaljujejo šolanje (Mikolavčič, 2010).

Raziskava Jurage (2003) je na 211-tih slovenskih vrhunskih športnikih in športnicah pokazala, da se 77% anketirancev šola med športno kariero. Ugotovljeno je bilo tudi, da imajo športniki, ki so popolnoma finančno odvisni od športa, v večjem številu poklicno ali srednjo šolo, medtem ko imajo športniki, ki niso odvisni od športa, višjo ali visoko šolo. Športniki z visoko in višjo šolo so verjetno nadaljevali šolanje, ker prihodki v njihovi športni panogi niso dovolj visoki za brezskrbno življenje. Predvsem imajo višjo izobrazbo športniki iz regij, kjer so univerzitetna središča (Mikolavčič, 2010).

V raziskavi Zevnikove (2003), ki je bila izvedena na 40-ih slovenskih smučarjih tekačih in tekačicah, je bilo ugotovljeno, da je 60% anketirancev končalo srednjo šolo (71% se jih še šola v srednji) ter da se jih več kot 50% šola naprej. Potrebno je poudariti, da je bilo v raziskavi največ športnikov starih od 16 do 18 let. 85% se jih redno šola in večina ni finančno odvisna od športa.

Cecić Erpičeva (2002) v svoji raziskavi tudi ugotavlja, da ima največ naših športnikov srednješolsko izobrazbo (65%), 28% je šolanje zaradi športne kariere zapustilo, 5% pa se zaradi kariere za šolanje ni odločilo. Zaradi aktivnega športnega udejstvovanja športniki pogosto zapustijo šolanje (Ogilvie in Howe, 1982, 1986; v Cecić Erpič, 2002), številni športniki se posvetijo šolanju in izobraževanju šele po končani karieri (Broom, 1982, v Cecić Erpič, 2002).

V raziskavi Bonove (2011), ki je bila izvedena na vzorcu 56-ih rokometašev in rokometašic športnih oddelkov Gimnazije Ljubljana Šiška, je bilo ugotovljeno, da se dijaki prvih letnikov po končanem šolanju želijo ukvarjati s profesionalnim roketom, dijaki starejših letnikov pa postopno dajejo več poudarka druženju s prijatelji in zabavi. Močno izražene želje za študij ne kažejo.

V raziskavi Kirsi-ja (2011), ki je bila izvedena v 9 evropskih državah (med njimi tudi Slovenija) in na vzorcu 434-ih študentov športnikov, trenerjev in staršev športnikov, je bilo ugotovljeno, da bi večina športnikov zaradi težav pri študiju žrtvovala večino prostega časa za namene študija. Zanimivost raziskave je, da bi večina Finskih študentov športnikov obupala nad študijem in bi se tako 100% posvetila samo profesionalni športni karieri.

Vrhunska športna kariera zahteva od posameznika popolno osredotočenost, zato nekateri posamezniki športu podredijo vse druge aktivnosti, tudi šolanje in izobraževanje. Zaradi tega imajo športniki ob koncu kariere pogosto nižjo in slabšo izobrazbo kot njihovi sovrstniki nešportniki (Mikolavčič, 2010).

Literatura večinoma eksplicitno ne navaja, kako izobrazba vpliva na posameznikov zaključek športne kariere in njegove občutke na prilagajanje na pošportno življenje. Rezultati študije, kjer so raziskovali vpliv izobrazbe na konec kariere, so pokazali, da se športniki z višjo izobrazbo lažje in hitreje vključijo v pošportno življenje (Haerle, 1975, v Mikolavčič, 2010).

V raziskavi Cecić Erpičeve (2002) o zaključku kariere bivših slovenskih športnikov so posamezniki menili, da izobrazba pomembno vpliva na uspešno življenje. Po njihovem mnenju bi se morali med športno kariero bolj posvečati šolanju, vendar se takrat niso zavedali pomena izobrazbe za nadaljnje življenje. Kljub temu pa velja poudariti, da je večina anketirancev uspešno zaključila šolanje. Nekateri so se zaradi športnih obveznosti šolali dlje ali pa so šolo začasno zapustili, vendar so kljub temu dosegli želeno izobrazbo in večina tudi želeni poklic. Financiranje nadaljevanja izobraževanja še poveča športnikove eksistencialne težave v pošportnem življenju (Broom 1982, v Cecić Erpič, 2002).

1.2.1.2 STEREOTIPI V POVEZAVI ŠTUDENT - ŠPORTNIK

Danes je povsod vedno več stereotipov, prav tako obstajajo tudi pri študentih- športnikih. Stereotipi o športnikih so dejavna sila na fakultetah povsod na svetu. Študentje- športniki pogosto veljajo za pojem, da so manj akademsko zmogljivi kot njihovi sovrstniki nešportniki. Jameson (2007) je v svoji raziskavi »Vplivi negativnih stereotipov športnikov- študentov na akademsko zmogljivost« dokazal, da ima na akademsko zmogljivost velik vpliv negativen stereotip. Njegova raziskava je potekala tako, da je 72 študentom- športnikom razdelil anketne vprašalnike o negativnih stereotipih športnikov, ki študirajo. Anketirance je razdelil v dve skupini, kjer je bilo povprečje ocen študentov primerljivo. Eni skupini je vprašalnik razdelil pred reševanjem testa, drugi pa po reševanju testa. Raziskava je pokazala, da se je skupina športnikov, ki je reševala anketni vprašalnik po testu bolje odrezala od skupine, ki je le-tega reševala pred testom in s tem potrdil svojo hipotezo, da ima negativen stereotip lahko velik vpliv na študij športnikov.

1.2.1.3 PROGRAMI PO SVETU ZA POMOČ V RAZVOJU ŠPORTNE IN POKLICNE KARIERE

Programi so večinoma nastali v ZDA, Avstraliji, Kanadi, v Evropi pa v Angliji, Belgiji in na Nizozemskem. Večino programov financirajo nacionalni odbori Olimpijskega komiteja in različne športne organizacije, nacionalne športne zveze ali neodvisne športne organizacije (Wylleman, Lavallee in Alfermann, 1999, v Cecić Erpič, 2002).

Namen programov je pomoč pri reševanju konfliktov in dilem, ki se lahko pojavijo ob zaključevanju aktivne športne kariere. Takrat se odločajo, ali naj nadaljujejo športno kariero ali naj se posvetijo ciljem v pošportnem življenju. Programi se med seboj razlikujejo po obliki in trajanju. Nekateri vsebujejo poleg delavnic še seminarje, izobraževalne module in individualno svetovanje (Murphy, 1995; Wylleman, Lavallee in Alfermann, 1999; v Cecić Erpič, 2002). Vsebina programov poudarja socialne vidike in poklicne ter zaposlitvene vidike (Riffe in Alexander, 1991; Murphy, 1995; v Cecić Erpič, 2002). Osredotočeni so na posledične dejavnike konca športne kariere, posameznikove spretnosti, znanja in sposobnosti (npr. strategije spoprijemanja s težavami, poklicna znanja, finančno načrtovanje) ter vidike, ki se nanašajo na uravnoteženo pošportno življenje (Wylleman, Lavallee in Alfermann, 1999; v Cecić Erpič, 2002).

Cilj programov je pomoč pri načrtovanju poklicne kariere ter oblikovanje in razvoj novih poklicnih možnosti (Riffe in Alexander, 1991; Murphy, 1995; oba v Cecić Erpič, 2002). Taylor in Ogilvie (1998, v Cecić Erpič, 2002) pravita, da zaradi osredotočenosti na šport športniki pogosto odlašajo z načrti za zaposlitev in poklicno kariero. Poleg tega želijo čim uspešneje prenesti v pošportno življenje spretnosti in sposobnosti, ki so jih razvili v času aktivne športne kariere. Analiza potreb in želja športnikov, ki so sodelovali na olimpijskih igrah, je pokazala, da si jih dve tretjini želita prenesti spretnosti in specifična znanja iz športnega v pošportno življenje (Murphy, 1995, v Cecić Erpič, 2002). Četrtnina je od programa pričakovala pomoč pri spretnostih, pomembnih za zaposlitev (npr. pisanje življenjepisa, prošnje za zaposlitev ipd.).

1.2.2 ŠTUDIJ ŠPORTNIKOV NA UNIVERZAH V EVROPI

Odnos med elitno uspešnostjo športnika in sodelovanjem v visokem šolstvu na področju Evropske unije je predpogoj za kariero v smislu formalnih izobraževalnih in poklicnih kvalifikacij v mnogih državah EU. Dvojnost kariere, ki se kaže pri športnikih ki študirajo, vrši na športnike velik pritisk, sploh če se morajo odločiti za povečanje športnega potenciala. V tem primeru trpi izobrazba in se morajo športniki zato največkrat zadovoljiti z zadostnim učnim uspehom, saj v nasprotnem primeru ne bi mogli doseči maksimalnega športnega dosežka. Reševanje nastalega problema zahteva angažiranje različnih interesnih skupin: športnikov, trenerjev, nacionalnih upravnih organov v športu, akademij, univerz, vlade,

šolstva, ki ga država izvaja, konec koncev pa tudi nekaterih nadnacionalnih organov, kot je npr. Evropska unija.

1.2.2.1 OLAJŠAVE VRHUNSKIM ŠTUDENTOM ŠPORTNIKOM NA UNIVERZAH V EU

Evropska komisija je izdala poročilo Vzgoja mladih športnikov, v katerem je poročala o značilnostih in naredila primerjavo med članicami EU ter količino pomoči, ki so jo deležni športniki članic EU. V nadaljevanju povzemam ugotovitve poročila Evropske komisije (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V Belgiji je bil leta 1998 sprejet zakon za zaščito pravic športnikov »Topsportconvenant for high education«, ki ga je pripravilo Ministrstvo za šport v flamski skupnosti v sodelovanju s tremi neodvisnimi izobraževalnimi mrežami, z Belgijskim olimpijskim komitejem, Interzveznim komitejem in športno- upravljalnim organom za flamsko skupnost (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

Ciprsko ministrstvo za izobraževanje in kulturo je v okviru svoje odločne politike za razvoj športa na Cipru razvilo spodbujevalno shemo za vrhunske športnike. Športnikom dodeljujejo neke vrste bonus točke, če želijo nadaljevati študij na Univerzi v Grčiji. Možnost dodeljevanja bonus točk je omejena le na določeno kategorijo iz sheme. Če programa oz. kategorije ni v shemi, študent ne dobi bonus točk (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

Na Češkem ni posebnih prilagoditev glede univerzitetnih študijev za vrhunske športnike. Kljub temu obstaja nekaj finančnih pomoči, katerih so lahko deležni študentje športniki. Pridobijo lahko štipendijo zaradi zastopanja njihovih športov ali za posebne športne dosežke. Zaradi slabšega gospodarskega stanja pa denarna pomoč, ki jo podeli Češka Republika svojim športnikom ne zadostuje, da bi lahko študentje športniki z lahkoto združili svoje študijske in športne obveznosti. Iz tega razloga športniki šolanje financirajo iz drugih virov, kot so prispevki športnih društev ali pa osebnih sponzorjev (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

Danske univerze imajo drugačen sistem vpisa na fakultete. Na inštitutu v Kopenhagnu so se leta 2000 odločili, da bodo vrhunski športniki sprejeti na fakultete glede na doseženo kvoto.

Kvota 2 je prelomnica in vsi ki imajo manjšo kvoto, morajo opravljati še dodaten zaključni izpit za gimnazije. Študentje športniki lahko med kvalifikacije dodajo, da so vrhunski športniki, kar pa šteje kot izredno pomembna dejavnost (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V Estoniji nudita posebno olajšavo športnikom le dve univerzi. To sta univerza v Talinu in Tartuju. Študentom športnikom je dovoljeno dokončati izpite v podaljšanih rokih in poleg tega jim je študij olajšan v obliki individualnega nadaljevanja študija. Podpora jim je na voljo tudi v obliki državnih nagrad in štipendij (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V zadnjih letih so na Finskem številne univerze in politehnike same začele programe za zadovoljitev potreb športnikov, ki temeljijo na združevanju športa in višje stopnje izobraževanja. Na univerzitetni stopnji imajo dve politehniki, ki poganjata posebne programe za pridobitev diplome. Sprejem na le-te temelji predvsem na športnih dosežkih, deloma pa tudi na ocenah in sprejemnem izpitu. Podpora je na voljo tudi v obliki nepovratnih sredstev, štipendij in prilagodljivih programov (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V Franciji so določbe o visokem šolstvu in sprejemu ter prilagoditvijo vrhunskim športnikom opisane v obkrožnici št. 1455 z dne 6. oktobra 1987. Ta obkrožnica poziva univerze, ravnatelje in regionalne direktorje šolstva, da storijo vse možno in si prizadevajo, da bi študij na visoki ravni prilagodili za športnike, ki imajo željo združiti športne dejavnosti in študij (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V Nemčiji ima 45 nemških univerz sporazum o sodelovanju z olimpijskimi podpornimi centri, nemško športno zvezo in z nacionalnimi športnimi zvezami. Sporazum omogoča, da se prilagodijo študentom, ki želijo opraviti poklicno kariero športnika, medtem ko se izobražujejo na fakulteti. Te univerze ponujajo nižje kriterije za vpis športnikov na fakultete in si prizadevajo za spodbujanje športnikov pri njihovem izobraževanju (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

Grške univerze imajo sisteme za olajšanje vpisa na fakulteto. Športnikom, ki so dosegli ugleden športni dosežek, ni potrebno opraviti sprejemnega postopka za vse študijske

programe in se lahko prijavijo neposredno na (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004):

- vse univerzitetne programe po svoji izbiri (brez omejitev glede števila prijavljenih športnikov),
- šole za usposabljanje za policista, gasilca častnika, pomorskega častnika (do 10 sprejemov na leto),
- enega od petih oddelkov za znanost in šport (do 30% od skupnega vpisa na te programe lahko predstavljajo športniki brez sprejemnih izpitov). Pri tem je pomembno omeniti, da se merila in kriteriji bistveno omilili in razširili tudi na nacionalne športe in na odlikovanja športnikov še iz mladinskih generacij (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

Madžarska ima sistem za lažji vpis na univerzo. Leta 2002 je madžarski olimpijski komite (HOC) plasiral nov projekt imenovan »Course of life programme«. V okviru tega projekta je Madžarski olimpijski komite sklenil sporazum z 20 višjimi šolami in univerzami. V okviru tega novega programa imajo navedene storitve in ugodnosti, ki jih ponujajo madžarskim športnikom. Nudijo shemo spodbud, kjer lahko športnik dobi do največ 5 bonus točk, omogočajo lažji vpis na fakulteto, saj športnikom ni potrebno opravljati sprejemnega izpita, poleg tega pa program ponuja olajšave in prilagoditve kot so štipendije, prilagoditev urnikov, izpitov ipd.

Tudi irske univerze imajo olajšan vpis na fakultete. Na inštitutu za tehnologijo Waterford so mesta rezervirana za posameznike, ki so pristojni za posamezne športe ter imajo tako zajamčena mesta na programih za rekreacijo in šport. Ti športi so ponavadi kolesarjenje, konjeniški šport, plavanje, atletika itd. Ti študenti ne izpolnjujejo zahtev za vpis na fakulteto, vendar morajo izpolnjevati minimalne zahteve za sprejem na fakulteto. Študentje imajo zagotovljen vpis na fakulteto, vendar pa nimajo nobene finančne pomoči. Irska ima tudi primere posebnih režimov za študente športnike. Na univerzi v Dublinu nadarjenim športnikom svetujejo, da se registrirajo za diplomu v športu, športni organizaciji in menedžmentu. Diploma na področju športne organizacije in menedžmenta je dvoletni program s skrajšanimi obveznostmi, ki si prizadeva zagotoviti temelje pri športnikih glede potrebnih znanj in spretnosti za razvoj športne kariere (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V Italiji obstajajo določbe za spodbujanje športnikov, ki študirajo na inštitutih za znanosti o športih. Drugi športniki, ki študirajo na univerzah, pa so podprti s strani univerzitetnih športnih centrov in prejemajo nepovratna sredstva. Ti športniki so podprti s strani univerz tako, da imajo prilagojen urnik za predavanja, vaje in izpite (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V Latviji imajo posebne koncesije za vrhunske športnike, ki so določene s strani posameznih visokošolskih zavodov, katere želijo športniki obiskovati. Nekateri univerzitetni zavodi so na primer omogočili lažji vpis na fakulteto. Latvijska akademija za športno vzgojo priznava vrhunskim športnikom, ki so dosegli 1 do 12 mesto na olimpijskih, para-olimpijskih igrah, ter mladinskih in evropskih prvenstvih, vpis brez opravljanja sprejemnih izpitov. Prav tako to velja za dijake Srednje šole Riga št. 90 in za dijake Športne gimnazije Murjani. Nekateri univerze v Latviji dopuščajo študentom-športnikom študij na daljavo za nekatere izpite ter podaljšanje leta študija za opravljanje obveznosti (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V Litvi pridobijo vrhunski športniki določene bonus točke za vpis na Litvansko akademijo za športno vzgojo, če so dosegli eno izmed prvih treh mest na večjih tekmovanjih, kot so: olimpijske igre, svetovno in evropsko prvenstvo ter mladinska ali članska mednarodna tekmovanja. Enako velja tudi za športnike, ki so pridobili Litvansko fizično-izobraževalno značko (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

Poljski študentje športniki imajo olajšan vpis na fakulteto. Na Poljskem so 20. decembra 2002 so sprejeli «Menis direktivo», ki daje ministru za šport in izobraževanje vsa pooblastila, da športniku dodeli glede na vrhunske rezultate za poljski šport vpis na univerzo, brez potrebe po opravljanju mature. Športnik lahko pridobi tudi bonus točke pri vpisu na fakulteto. To velja za dijake, ki že imajo kvalifikacijo s področja športne vzgoje. To velja za 6 športnih akademij na Poljskem in dve zunanji podružnici. Nekateri univerze nagradijo športnike z bonus točkami med vpisni procesom (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

Portugalci imajo v veljavi zakon «decreto-Lei n», ki določa, da imajo vrhunski športniki posebno olajšavo pri vpisu na univerze (to ne velja za vojaške in policijske institucije). Vsako leto je drugačna kvota, po kateri se meri vpis na fakultete. Od študijskega leta 1992/93 imajo

poljski športniki na univerzah poseben status, ki vključuje fleksibilnost urnikov ter fleksibilnost pri opravljanju izpitov (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

Podpora za vrhunske študente športnike na Slovaškem je zelo omejena, saj za njih velja obvezna udeležbo na fakultetah. Nekateri fakultete so sicer to strukturo nekoliko omilile in naredile sistem bolj fleksibilen z uvedbo kreditnega sistema, kjer lahko študentje izbirajo, kaj bodo študirali (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V Španiji je z zakonom predpisano (Kraljevi odlok), da je 3% od vseh prostih vpisnih mest na fakultetah rezervirano za vrhunske športnike, ki ustrezajo akademskim oz. univerzitetnim zahtevam. Poleg tega zakon določa, da je na fakultetah za športne znanosti in športno vzgojo rezerviranih 5% vpisnih mest za vrhunske športnike. Vrhunskim športnikom ni potrebno opravljati sprejemnih izpitov ter imajo določene ugodnosti pri opravljanju izpitov in študijskem urniku (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

Vrhunski športniki, ki se odločijo za študij imajo veliko prožnosti pri samem študiju ter ugodnosti pri opravljanju izpitov in urnikih. Študentje športniki dobijo tudi športne stipendije, da lažje združijo vrhunski šport in študij. Na Švedskem imajo veliko univerz, ki imajo programe prav za vrhunske športnike, kjer jim pomagajo kombinirati študij in šport (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

V Veliki Britaniji z različni ukrepi pomagajo vrhunskim športnikom pri študiju. Država športnikom pri kombiniranju športa in študija pomaga z uskladitvijo urnikov in izpitov glede na njihov razpoložljiv čas ter s študijem na daljavo in stipendijami (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

1.2.2.2 FINANČNA SPODBUDA ZA ŠTUDENTE ŠPORTNIKE

Visoko zmogljivi športniki in njihove družine se pogosto soočajo z dolgoročnimi finančnimi izzivi, pogosto že v zgodnji mladosti športnika. Usposabljanje in športna oprema zahtevata velike naložbe, ki so pogosto v celoti financirane s strani staršev. Štipendije, pristojbine in drugi ukrepi za nadomestila so večinoma nepogrešljivi pri družinah mladih športnikov, kateri si ne morejo privoščiti vseh stroškov povezanih s športom. Obstaja zelo široka paleta različnih

modelov, kako lahko športniki pridobijo finančno podporo v državah članicah EU, ki temelji na okvirih za nadomestila stroškov, štipendije glede na dohodek in rezultat ter najrazličnejša sponzorstva. V izobraževalni fazi dvojne kariere so štipendije in posebne pristojbine za nadarjene športnike glavni vir dohodka. Za vrhunske športnike so dostopni drugi modeli pomoči zaradi pogodb, denarnih nagrad in sponzorstva. V nasprotnem primeru pa so socialna varnost, pokojninski načrti in zdravstvena zavarovanja lahko veliko breme športniku, saj je kariera športnika nepredvidljiva in se lahko zaključi preden bi se športnik lahko pripravil na pošportno življenje (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

V EU obstaja več oblik finančnih spodbud (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012):

- štipendije,
- nacionalni programi za vrhunske športnike,
- prejemki provizij in regresa,
- državna nadomestila,
- podpisi pogodb s klubi, [managerji](#),
- socialno varstvo,
- pokojninski načrt,
- zdravstveno varstvo.

1.2.2.3 ŠTIPENDIJE IN ŠOLNINE

Veliko mladih perspektivnih športnikov nadaljuje svoj športni razvoj in izobraževanje na višji stopnji izobraževanja t.i. fakulteti. Uravnotežiti in kombinirati obe vrsti kariere ni prav lahko opravilo in obenem zahteva veliko osebne rasti samega športnika. Nekatere univerze se že prilagajajo zahtevam za študenta športnika in delajo na tem, da bi se takšnim športnikom vedno bolj pomagalo pri razvijanju njihovih karier, tako športnih kot akademskih. Ena izmed pomoči bi lahko bila ta, da bi se podelilo več športnih štipendij (Combining sports and education: Support for athletes in the EU member states, 2003).

Večina držav članic EU ponuja športne štipendije za študente, da jih finančno podprejo skozi študij in jim omogočijo združevanje visokega šolstva s svojimi športnimi ambicijami. Izvor in

velikost štipendij se med državami močno razlikuje. Ne glede na izvor štipendije, ki je lahko akademska, športna ali kadrovska, so štipendije nujno potrebne, da se študentje športniki osredotočijo na dve pomembni področji: šport in izobraževanje. Evropska komisija si prizadeva razviti tudi štipendije, namenjene prav študentom športnikom, ki pa športnikom ne bi dajale posebnih statusov in olajšav v primerjavi do ostalih študentov, ampak bi štipendije pomagale izključno pri (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012):

- finančni pomoči za nekatere s športom povezane stroške (športna oprema, potovanja na tekmovanja),
- plačilo šolnine za določene izobraževalne programe,
- podporne storitve .

Kot smo že omenili, države članice nudijo študentom športnikom različne ugodnosti in finančne podpore. Tudi štipendije se močno razlikujejo med državami. Evropska komisija je naredila primerjavo med članicami EU, izsledki katere sledijo v nadaljevanju dela (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

- Belgija: Vrhunski športniki, ki so bodoči olimpijci, lahko pridobijo štipendijo v vrednosti 70% povprečne plače s polnim delovnikom. Pripada jim tudi 20.000 evrov za pokritje stroškov psihologa in vpisnine na fakulteto.
- Ciper: Vrhunski športniki imajo lahko popust pri vpisnini na fakultete in sicer od 40 do 60% popusta na vpisnino. Preko programa Olimpijska solidarnost, pa je možno pridobiti tudi štipendijo, ki znaša med 1000 in 1500 ciprskih funtov letno.
- Estonija: Štipendije in nagrade se podeljujejo vrhunskim športnikom.
- Finska: Štipendije do 1600 evrov letno za višješolsko izobraževanje v obliki nepovratnih sredstev. Znesek se lahko podeli največ 3x eni osebi v času študija. Finsko ministrstvo podeljuje tudi nagrade za dosežena mesta na velikih tekmovanjih, ki glede na uvrstitev lahko znašajo 6000 evrov ali 12000 evrov.
- Grčija: Študentje lahko pridobijo štipendijo za visokošolski študij in za podiplomski študij doma in v tujini.
- Madžarska: Madžarsko ministrstvo pomaga študentom športnikom na tak način, da so oproščeni plačila šolnine ali pa se jim šolnina za študij zniža.
- Irsko: Športne štipendije so na voljo pri skoraj vseh univerzah in visokošolskih zavodih na Irskem. Univerza v Dublinu ima največji štipendijski sklad, ki je aktiven že

od leta 1979 in je bil prvotno namenjen mladim igralcem nogometa. Od takrat se je program razširil in zajema še ostale športe, kot so golf, boks, košarka, atletika, veslanje, borilne veščine, namizni tenis itd. Študentje ki prejemajo štipendije, morajo zastopati fakulteto v svojem športu in izpolnjevati akademske vpisne pogoje.

- Poljska: Športniki dobijo štipendijo iz nacionalnega proračuna če so člani olimpijske ali para-olimpijske ekipe. Štipendijo lahko pridobi tudi športnik, ki je član državne reprezentance ali je dosegel eno izmed prvih treh mest na večjih mednarodnih tekmovanjih.
- Portugalska: Na Portugalskem imajo nacionalno tekmovanje »Estatuto de Alta Competicao«. To tekmovanje daje športnikom možnost za pridobitev štipendije.
- Slovaška: Športne in študijske štipendije so bile odpravljene. Možen je le finančni prispevek v znesku 50 evrov mesečno, ki se financira iz Slovaškega združenja za univerzitetni šport. Vrhunski športniki, ki so kvalificirani za olimpijske igre ali so blizu kvalifikacij za olimpijske igre dobijo štipendijo s strani nacionalnega olimpijskega komiteja.
- Slovenija: 80 štipendij letno se podeli vrhunskim športnikom.
- Nizozemska: Nacionalni olimpijski komite in Nizozemska športna fundacija sta ustanovila študijski fond za študente športnike. Na Nizozemskem je vsak študent upravičen do 4 letnega študija. Športniki lahko dobijo podaljšanje dobe študija glede na status vrhunškega športnika (A in B) za 2 do 4 leti in ob tem prejme do 3267 evrov za podaljšanje študija.
- Velika Britanija: Od aprila 2004 imajo Britanci nov sistem podeljevanja štipendij športnikom. Za podeljevanje štipendij uporabljajo t.i. shemo štipendij vrhunskih športnikov, ki se nanaša na vrhunske športnike starosti od 16 do 25 let (Education of Young Sportspersons Final Report, 2004).

1.2.3 ŠTUDIJ ŠPORTNIKOV NA SLOVENSkih UNIVERZAH

V Sloveniji imamo 3 univerze (Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru in Univerza na Primorskem), vsaka izmed njih pa ima večje število fakultet in študijskih programov. V Sloveniji se je možno na vseh treh univerzah potegovati za status športnika, s katerim je tako olajšan študij vrhunskim športnikom.

1.2.3.1 UNIVERZA V LJUBLJANI

1.2.3.1.1 Pridobitev statusa športnika

Univerza v Ljubljani v statutu določa posebne pogoje izobraževanja študentov športnikov, ki jih je oblikovala univerzitetna komisija za šport. Ti pogoji so (Posebni pogoji izobraževanja študentov – športnikov na UL, 2002):

- status študenta-športnika se uveljavlja na osnovi kategorizacije Olimpijskega komiteja Slovenije - Združenja športnih zvez (OKS);
- status študenta-športnika za tujce se uveljavlja na osnovi potrdila pristojnega športnega organa v njihovi državi.
- status študenta-športnika lahko uveljavljajo tisti študenti UL, ki so si na osnovi kategorizacije OKS, pridobili enega od naslednjih nazivov:
 - zaslužni športnik Republike Slovenije (status velja doživljenjsko),
 - športnik svetovnega razreda (status traja 4 leta),
 - športnik mednarodnega razreda (status traja 2 leti),
 - športnik perspektivnega razreda (status traja 1 leto),
 - športnik državnega razreda (status traja 1 leto),
 - o športnik mladinskega razreda (status traja 1 leto)

Kot osnovni uradni dokument za ugotavljanje verodostojnosti o doseženem nazivu posameznega prosilca veljajo »Obvestila OKS«, v katerih so objavljeni sezname kategoriziranih športnikov za posamezna obdobja. Kandidati, ki v obvestilih še niso navedeni, lahko predložijo ustrezno uradno potrdilo o statusu, ki ga izda pristojni organ Olimpijskega komiteja Slovenije. Študentje, ki želijo pridobiti status študenta-športnika pri posamezni članici Univerze v Ljubljani, morajo pri pristojnem organu članice (prodekan za študentske

zadeve, komisija za študijske zadeve, komisija za študentske zadeve) vložiti prošnjo za pridobitev statusa in prošnji priložiti Obvestila Olimpijskega komiteja Slovenije ali potrdilo Olimpijskega komiteja Slovenija, in sicer:

- ob vpisu, v kolikor so do takrat že pridobili status kategoriziranega športnika pri OKS
- najkasneje do 1. februarja tekočega študijskega leta, v kolikor so status kategoriziranega športnika pridobili v času od vpisa do 31. decembra preteklega koledarskega leta (Posebni pogoji izobraževanja študentov – športnikov na UL, 2002).

1.2.3.1.2 Odobritev statusa športnika

Na osnovi študentove prošnje in potrdila pristojni organ članice (npr. dekan, prodekan za študentske zadeve, komisija za študijske zadeve, komisija za študentske zadeve) odobri posebne pogoje izobraževanja (prisotnost na vajah, pogoji za ponavljanje letnika in napredovanje v višji letnik). Seznam in pogoje posredujejo tajništvu in referatu za študentske zadeve članice. Na osnovi študentove prošnje, priporočila posameznega društva (kluba) ter priporočila pristojne strokovne zveze, lahko pristojni organ članice (npr. dekan, prodekan za študentske zadeve, komisija za študijske zadeve, komisija za študentske zadeve) odobri posebne pogoje izobraževanja tudi tistim študentom članice, katerih športno tekmovalne obveznosti so take, da jim onemogočajo normalno izpolnjevanje študijskih obveznosti. Predloženo dokumentacijo pregleda in uredi ustrezna komisija članice, ki potrdi in objavi seznam študentov in pogoje njihovega izobraževanja (prisotnost na predavanjih in vajah, pogoji za ponavljanje letnika, napredovanje v višji letnik, opravljanje seminarjev in izpitov ipd.). Komisija posreduje seznam in pogoje tajništvu in referatu za študentske zadeve članice ter študentom. Senat Univerze v Ljubljani priporoča, da se študentom s statusom študenta-športnika pomaga pri usklajevanju njihovih športnih in študijskih obveznosti (kot so npr. vpisni postopki, preverjanje znanja, izredni izpitni roki, možnost opravljanja vaj iz prejšnjih letnikov oz. pri drugih skupinah ipd) (Posebni pogoji izobraževanja študentov – športnikov na UL, 2002).

Študentom športnikom, ki iz opravičljivih razlogov (poškodbe, tekmovanja in priprave v tujini ipd.) niso ali pa ne bodo mogli opravljati izpitov, ki so pogoj za napredovanje ali ponavljanje letnika, v rednih rokih, določi nosilec predmeta v dogovoru s študentom izredni izpitni rok (133. člen Statuta UL), ki mora biti še v tekočem študijskem letu. Nosilec predmeta naj

omogoči študentu, če je to mogoče, tudi predčasno opravljanje izpitov (137. člen Statuta UL) (Posebni pogoji izobraževanja študentov – športnikov na UL, 2002).

1.2.3.2 UNIVERZA V MARIBORU

1.2.3.2.1 Pridobitev statusa športnika

Univerza v Mariboru odloča, da mora študent k vlogi za pridobitev posebnega statusa priloži ustrezna dokazila, in sicer (Pravilnik o študentih s posebnim statusom na Univerzi v Mariboru, 2010):

- potrdilo Olimpijskega komiteja Slovenije o statusu kategoriziranega športnika (športnik svetovnega razreda, športnik mednarodnega razreda, športnik perspektivnega razreda, športnik državnega razreda, športnik mladinskega razreda) ali
- potrdilo o športnih dosežkih na državni ali mednarodni ravni za ne olimpijske športne discipline ali
- potrdilo Zveze za šport invalidov Slovenije – Paraolimpijskega komiteja Slovenije o športnih
- dosežkih na državni ali mednarodni ravni ali
- potrdilo pristojnega športnega organa v matični državi za tujce ali
- potrdilo Olimpijskega komiteja Slovenije o uradnem imenovanju za trenerja reprezentance ali
- trenerja posameznega kategoriziranega športnika ter o neposredni vključitvi v priprave in realizacijo programa kategoriziranega športnika (Senat Univerze v Mariboru, 2010).

1.2.3.2.2 Odobritev statusa športnika

O vlogi za pridobitev posebnega statusa odloča komisija članice, pristojna za študijske zadeve, ki sprejme sklep, s katerim se študentu zaprošeni posebni status lahko dodeli ali ne. V sklepu se navede tudi obdobje, za katero se študentu dodeli status (Pravilnik o študentih s posebnim statusom na Univerzi v Mariboru, 2010):

praviloma se študentu dodeli posebni status za eno študijsko leto z možnostjo podaljšanja,

- po zaključeni obravnavi vloge za pridobitev posebnega statusa predsednik komisije izda odločbo z ustrežno obrazložitvijo. Odločba se študentu vroči po pravilih splošnega upravnega postopka,
- kopija odločbe se posreduje pristojnemu referatu članice univerze, ki jo odloži v osebno mapo študenta, vrsto statusa pa vpiše v elektronsko bazo podatkov AIPS,
- zoper odločbo fakultete ima študent v roku 8 dni od vročitve odločbe pravico pritožbe na Univerzitetno komisijo za pritožbe študentov (Pravilnik o študentih s posebnim statusom na Univerzi v Mariboru, 2010).

1.2.3.3 UNIVERZA NA PRIMORSKEM

1.2.3.3.1 Pridobitev statusa športnika

Kategorije kandidatov, ki lahko uveljavljajo posebne pogoje izobraževanja iz naslova študenta športnika so (Pravila o načinu opravljanja študijskih obveznosti in pogojih za prehode za študente s posebnim statusom, 2005):

- kategorizirani športniki (športnik svetovnega razreda, športnik mednarodnega razreda, športnik perspektivnega razreda),
- študentje 3. letnika in višjih letnikov ter absolventi, ki so s strani posamezne nacionalne športne zveze uradno imenovani za trenerje reprezentanc ali posameznih kategoriziranih športnikov.

Ti športniki dobijo potrdilo odbora za vrhunski šport, pri Olimpijskemu komiteju Slovenije (Pravila o načinu opravljanja študijskih obveznosti in pogojih za prehode za študente s posebnim statusom, 2005).

1.2.3.3.2 Odobritev statusa športnika

Kandidati morajo ob vstopu v posamezni letnik študija ali absolventski staž izpolniti poseben evidenčni list za uveljavljanje posebnih pogojev izobraževanja, ki veljajo za športnike oz.

trenerje (evidenčni list). Posameznik, ki se mu prizna status študenta športnika, in se izobražuje s posebnimi pogoji, prejme ob vpisu zaznamek v indeks (Pravila o načinu opravljanja študijskih obveznosti in pogojih za prehode za študente s posebnim statusom, 2005).

1.2.3.4 STATUSNE PRAVICE NA SLOVENSKIH FAKULTETAH

Med slovenskimi univerzami ni velikih razlik glede dodelitve statusa športnikom. Pri vseh treh moraš zadostiti določenim pogojem. Eden glavnih pogojev je ta, da je športnik kategoriziran s strani Olimpijskega komiteja Slovenije. Po odobritvi statusa športnika, lahko športnik koristi določene ugodnosti.

Večina športnikov se trudi obiskovati predavanja in vaje, oddajati poročila, seminarske naloge in opravljati izpite ter kolokvije tako kot študentje nešportniki. Ena izmed ugodnosti na vseh treh univerzah je ta, da ima študent športnik lahko manj prisotnosti na vajah in predavanjih, da pridobi profesorjevo inskripcijo in frekvenco v indeks ter se tako prijavi k določenemu izpitu. Nekatere fakultete imajo predpisano količinsko udeležbo na predavanjih in vajah glede na stopnjo statusa, ki jim ga fakulteta odobri. Stopnja statusa se odobri glede na razred kategorizacije, ki ga podeli Olimpijski komite Slovenije. Višji kot je ta, večje ugodnosti ima študent.

Ena izmed ugodnosti so tudi dodatni izpitni roki, za katere se študent športnik sam dogovori s profesorji. Največkrat lahko za dodatni izpitni rok študent športnik zaprosi v primeru odsotnosti iz kraja študija z določenimi dokazili ali potrdili da je bil odsoten, seveda pa je vse stvar dogovora s profesorjem. Fakulteta za šport na Univerzi v Ljubljani je edina fakulteta v Sloveniji, kjer se izobražuje kader za delo v športu (športni pedagogi, športni trenerji, kineziologi...). Fakulteta podeljuje statute kategoriziranim športnikom s strani Olimpijskega komiteja Slovenije, prav tako pa tudi trenerjem kategoriziranih športnikov.

1.2.3.4.1 Pridobitev statusa športnika ali trenerja na Fakulteti za šport

Status kategoriziranega športnika ali trenerja kategoriziranega športnika lahko uveljavljajo tisti študenti Fakultete za šport, ki so si na osnovi kategorizacije Olimpijskega komiteja Slovenije pridobili enega od naslednjih nazivov (Pravilnik o posebnih pogojih izobraževanja kategoriziranih športnikov fakultete za šport v Ljubljani, 2011):

- športnik svetovnega razreda (status traja 4 leta),
- športnik mednarodnega razreda (status traja 2 leti),
- športnik perspektivnega razreda (status traja 2 leti),
- športnik državnega razreda (status traja 1 leto),
- športnik mladinskega razreda (status traja 1 leto).

Študenti, ki zaprosajo za status trenerja, morajo s potrdiloma panožne zveze in športnika dokazati, da trenirajo športnika, ki je dosegel enega od teh nazivov in vlogi za pridobitev statusa priložiti ta potrdila. Priložiti morajo tudi potrdilo o strokovni usposobljenosti (Pravilnik o posebnih pogojih izobraževanja kategoriziranih športnikov fakultete za šport v Ljubljani, 2011).

Študenti lahko med letom zaprosijo tudi za višji status, če so med študijskim letom pridobili višjo kategorizacijo. Za študente športnike oziroma študente trenerje se štejejo študenti od vključno 1. letnika dalje, ki po merilih za uveljavljanje statusa kategoriziranih športnikov (oziroma delujejo kot trenerji kategoriziranih športnikov) na osnovi kategorizacije Olimpijskega komiteja Slovenije, a izpolnjujejo pogoje za pridobitev statusa (Pravilnik o posebnih pogojih izobraževanja kategoriziranih športnikov fakultete za šport v Ljubljani, 2011).

Na podlagi utemeljenega priporočila pristojne nacionalne panožne zveze, lahko Komisija za študijske zadeve odobri posebne pogoje izobraževanja tudi tistim študentom fakultete, katerih športno – tekmovalne ali trenerske obveznosti so take, da jim onemogočajo normalno izpolnjevanje študijskih obveznosti (Pravilnik o posebnih pogojih izobraževanja kategoriziranih športnikov fakultete za šport v Ljubljani, 2011).

1.2.3.4.2 Odobritev statusa športnika ali trenerja na Fakulteti za šport

Študentu športniku ali študentu trenerju se lahko na podlagi vloge študenta z dokazili dodeli enega od treh naslednjih statusov (Pravilnik o posebnih pogojih izobraževanja kategoriziranih športnikov fakultete za šport v Ljubljani, 2011):

- status A: dodeljuje se športnikom svetovnega in mednarodnega razreda in trenerjem športnikov svetovnega in mednarodnega razreda,
- status B: dodeljuje se športnikom perspektivnega in državnega razreda in trenerjem športnikov perspektivnega in državnega razreda,
- status C: dodeljuje se športnikom mladinskega razreda in trenerjem športnikov mladinskega razreda.

Izjemoma se določen status študentu športniku ali študentu trenerju podeljuje tudi ob neizpolnjevanju pogojev za enega od statusov navedenih v prejšnjem odstavku, če na podlagi objektivnih razlogov ali okoliščin tako odloči Komisija za študijske zadeve. Izjemoma se lahko status podeli tudi športnikom, ki dokazujejo velike količine trenažnih obveznosti in dosegajo odmevne športne rezultate, a nimajo kategorizacije. Svoje trenažne in tekmovalne obveznosti lahko študenti izkazujejo s potrdilom nacionalne panožne zveze. Športniki in trenerji na obrazcu, na katerem zaprosijo za status, označijo, za kateri status zaprosajo (Pravilnik o posebnih pogojih izobraževanja kategoriziranih športnikov fakultete za šport v Ljubljani, 2011).

1.2.3.4.3 Pravice in dolžnosti študentov s statusom na Fakulteti za šport

Študentje ki ustrezajo merilom za pridobitev STATUSA A (športniki svetovnega in mednarodnega razreda ter trenerji športnikov svetovnega in mednarodnega razreda), so dolžni prisostvovati vsaj polovici predpisanega pedagoškega procesa pri vsakem predmetu. Pogoj za nadaljevanje v drugi letnik je zbranih 20 kreditnih točk iz prvega letnika, za nadaljevanje v tretji letnik pa vsaj 80 kreditnih točk. Pogoj za ponavljanje letnika je zbranih vsaj polovica pogojev, ki so potrebni za napredovanje v višji letnik. Študenti s statusom A lahko vsak letnik opravljajo dve leti (Pravilnik o posebnih pogojih izobraževanja kategoriziranih športnikov fakultete za šport v Ljubljani, 2011).

Študentje ki ustrezajo merilom za pridobitev STATUSA B (športniki perspektivnega in državnega razreda in trenerji športnikov perspektivnega in državnega razreda), so dolžni prisostvovati vsaj polovici predpisanega pedagoškega procesa pri vsakem predmetu. Pogoj za nadaljevanje v drugi letnik je zbranih 36 kreditnih točk iz prvega letnika, pogoj za nadaljevanje v tretji letnik pa je zbranih 96 kreditnih točk. Pogoj za ponavljanje letnika je zbranih vsaj polovica pogojev, ki so sicer potrebni za napredovanje v višji letnik. Študenti s statusom B imajo na voljo en dodatni drugi vpis (Pravilnik o posebnih pogojih izobraževanja kategoriziranih športnikov fakultete za šport v Ljubljani, 2011).

Športniki mladinskega razreda in športniki, ki dokazujejo velike količine trenajznih obveznosti, a nimajo kategorizacije in trenerji mladinskega razreda, ustrezajo merilom za pridobitev STATUSA C. Študentje s statusom C so dolžni prisostvovati vsaj dvema tretjinama predpisanega pedagoškega procesa pri vsakem predmetu. Pogoj za napredovanje v drugi letnik je zbranih 46 kreditnih točk iz prvega letnika, pogoj za nadaljevanje v tretji letnik pa je zbranih 106 kreditnih točk. Pogoj za ponavljanje letnika je zbranih vsaj polovica pogojev, ki so sicer potrebni za napredovanje v višji letnik. Študenti s statusom C imajo na voljo en dodatni drugi vpis (Pravilnik o posebnih pogojih izobraževanja kategoriziranih športnikov fakultete za šport v Ljubljani, 2011).

Za športnike, ki veliko potujejo je primeren študij na daljavo. Olimpijski komite Slovenije ga podpira v Sloveniji že od leta 2004. Študij na daljavo je izobraževanje pri katerem je središče dogajanja premaknjeno na splet. Pomemben del učnih gradiv in navodila za delo so tako objavljena na spletu, za komunikacijo med učencem in učiteljem pa se uporabljajo različne spletne tehnologije. Število srečanj študenta s profesorjem v živo je omejeno, profesor pa je študentu na razpolago 365 dni na leto (Študij na daljavo, 2012).

1.2.3.5 PREDSTAVITEV ŠPORTNIH ŠTIPENDIJ V SLOVENIJI

Projekt štipendiranja je namenjen predvsem mladim perspektivnim športnikom, ki dosegajo izjemne vrhunske športne rezultate že v mladinskih kategorijah. S sredstvi, ki jih športniki prejmejo z naslova športnih štipendij, skuša OKS športnikom vsaj delno pomagati na njihovi športni poti. Doseganje vrhunskih športnih rezultatov, tudi že v mladinskih

kategorijah predstavlja za športnika veliko finančno breme (Predstavitev športnih štipendij, 2013).

Štipendijo lahko pridobi vsakdo, ki zadosti razpisnim merilom, objavljenim vsako leto konec avgusta oz. začetek septembra. Starostna struktura potrjuje, da gre predvsem za mlade športnike, stare od 17 do 20 let na pragu športne kariere (Predstavitev športnih štipendij, 2013).

Število štipendistov se od leta 1999 povečuje in v zadnjih letih presega številko 100. Glede na to, da mladi slovenski športniki dosegajo izjemne mednarodne dosežke in da je teh vedno več, lahko predvidevamo, da bo število štipendij ostalo nad to mejo oziroma se bo ustrezno povečalo s tem pa tudi sredstva, ki so namenjena projektu s strani OKS (Predstavitev športnih štipendij, 2013).

Dnevnik, časopisna družba, d. d., v sodelovanju z Olimpijskim komitejem Slovenije – Združenjem športnih zvez vsako šolsko leto podeljuje 3 Dnevnikove denarne spodbude. Prejemniki so obetavni mladi športniki, ki živijo v težkih gmotnih razmerah. Vsako leto pred koncem šolskega leta je v Dnevniku objavljen razpis štipendij za prihodnje šolsko leto (V sodelovanju z Olimpijskim komitejem Slovenije podpiramo mlade športnike, 2006).

Ob doseganju športnih rezultatov lahko kot športnik v Republiki Sloveniji prejema denarno pomoč v obliki športne štipendije. Pri skoraj vseh štipendijah je eden izmed pogojev izobraževanje, kar nakazuje na razvoj dvojnih karier. Kariero takšno ali drugačno je težko razvijati in je vedno potrebna določena količina financ. Vrhunske športnike je potrebno podpirati, saj bomo s tem dobili izobražen kader, ki je sposoben vložiti veliko truda, da bi dosegel željen cilj. Dobili bomo kader, ki ima voljo, željo, kondicijo in ne odneha kar zlahka, saj ima privzgojene delovne navade. Takšen kader ljudi je potreben v javni upravi, politiki, športu, medijih, šolstvu ipd.

1.3 ZAKLJUČEK ŠTUDIJA VRHUNSKIH ŠPORTNIKOV

1.3.1 ZAPOSLOVANJE VRHUNSKIH ŠPORTNIKOV

1.3.1.1 POKLICNI ŠPORTNIK

Poklicni športnik je tisti, ki se preživlja s športom in je v delovnem razmerju v neki športni organizaciji ali pa je zasebni poklicni športnik in dobiva za to plačo. Na drugi strani amaterski športniki niso v delovnem razmerju in za športno udejstvovanje običajno ne dobivajo nobenega plačila. Amater je tisti, ki iz veselja, nepoklicno opravlja svoje delo. Ni nujno, da so vsi vrhunski športniki tudi profesionalci. Največ profesionalnih športnikov pri nas ne dosega vrhunskih rezultatov, ki so skladni s priznanimi normami v svetu. V zadnjih letih je v Sloveniji nastala zmeda. Navedimo primer športnika, ki smo ga fiktivno zaposlili, npr. v policiji. Dejansko gre za »profesionalnega športnika« z najvišjimi rezultati, primerljivimi v svetu. Tako mi kot tudi on sam pravimo, da je profesionalni športnik in ne policist, saj dobiva za to vse nagrade in druge prejemke iz naslova poklicnega športnika in se s tem denarjem preživlja (Šugman in sodelavci, 2006).

1.3.1.2 POKLICNA KARIERA ŠPORTNIKA

Koncu športne kariere običajno sledi iskanje zaposlitve, pri čemer imajo športniki pogosto težave. Take težave je imela večina športnikov, ki je sodelovala v Mihovilovičevi študiji (1968, v Cecić Erpič, 2002). Športniki menijo, da imajo zaradi aktivne športne kariere manj poklicnih izkušenj kot njihovi vrstniki nešportniki (Svoboda in Vanek, 1982, v Cecić Erpič, 2002). Običajno imajo najmanj težav pri zaposlitvi tisti, ki ostanejo v športu in se zaposlijo kot trenerji ali drugi športni delavci. Nizka izobraženost športnikov predstavlja resen socialni problem (Mihovilovič, 1968, v Cecić Erpič, 2002). Raziskava slovenskih vrhunskih športnikov (Cecić Erpič, 1998) je pokazala, da se športniki ob koncu kariere soočajo s finančnimi težavami, saj so imeli med kariero stalen in reden dohodek, ki je potem usahnil. Po koncu kariere so športniki morali poiskati nov vir dohodka. Športniki vstopajo v poklicni svet pozneje kot njihovi vrstniki, ki niso bili aktivni v športu. To tudi pomeni, da so športniki v

poklicnem okolju na hierarhično nižjih in slabše plačanih položajih. Športniki so pogosto slabše pripravljeni za delo v poklicu. Zaradi neustrezne izobrazbe morajo bivši športniki sprejemati slabše plačana in manj zahtevna dela (Ogilvie in Howe, 1982, 1986; v Cecić Erpič, 2002).

1.3.1.3 VRHUNSKI ŠPORTNIK V DRŽAVNI SLUŽBI

Slovenski športnik si v času vrhunske kariere težko zagotovi nadaljnji obstoj. Olimpijski komite Slovenije aktivno sodeluje pri zaposlovanju športnikov in trenerjev v državni upravi s pripravo kriterijev in spremljanjem izvajanja sporazuma o zaposlovanju. Ker je število športnikov običajno večje, kot je na voljo prostih mest, je odbor za vrhunski šport oblikoval kriterije za oblikovanje skupne prednostne liste kandidatov, ki jih predlagajo nacionalne panožne športne zveze. Osnovno izhodišče za razvrstitev na prednostno listo je športnikov dosežek oziroma uvrstitev na največjih mednarodnih tekmovanjih (Opis zaposlovanja vrhunskih športnikov in trenerjev, 2012).

1.3.1.4 POMOČ PRI ZAPOSLOVANJU VRHUNSKIH ŠPORTNIKOV PO KONČANI KARIERI

Veliko nekdanjih vrhunskih športnikov si mora po končani športni poti priskrbeti službo, to pa pomeni, da se tudi oni znajdejo v množici ljudi, ki si iščejo delo. Ko so bili še aktivni športniki, smo jih vsi občudovali, zanje navijali, se z njimi veselili in bili žalostni. Ko pa se njihova kariera konča, so za svojo prihodnost odgovorni sami. Veliko športnikov ima nadpovprečno visoka pričakovanja, tako finančna kot tudi pričakovanja glede delovnega mesta. OKS je marca 2005 skupaj s kadrovsko agencijo Adecco, in Mednarodnim olimpijskim komitejem (MOK) razvil program, ki v 15-ih korakih športnikom pomaga skozi proces zaposlovanja- od analize osebnostnih lastnosti in zaposlitvenih želja do priprav na pogovore z delodajalci. Projekt je v letu 2005 zagotovil zaposlitev osemnajstim bivšim športnikom, ki so svoje delovno mesto našli v gospodarstvu na področjih turizma, oglaševanja, kadrovanja, kemične industrije oziroma so ostali dejavni v športu kot trenerji. Namen projekta je zagotavljanje pomoči profesionalnim športnikom po končani športni karieri pri iskanju zaposlitve. S programom zaposlovanja je profesionalnim športnikom ob

koncu njihove športne kariere zagotovljena strokovna pomoč pri prehodu na trg delovne sile. Posebna metodologija vključuje profesionalno osebnostno analizo, načrtovanje kariere, dodatno izobraževanje, svetovanje ter posredovanje dela in moralno oporo. Pri tem so znanje in sposobnosti športnikov, ki so si jih pridobili v času športne kariere, izjemno pomembni. Pomoč je namenjena tudi tistim športnikom, ki se odločijo za nadaljevanje oziroma dokončanje šolanja, tudi pri tem mu pomagajo z informacijami. Odgovornost vključenih organizacij, predvsem kadrovske agencije Adecco, je, da športnikom pomagajo uspeti tudi na trgu dela. Z željo okrepiti zavest športnikov o možnostih kariere zunaj športa je OKS v letu 2005 in 2006 povezal svoje partnersko podjetje s košarkarsko, z biatlonsko in teniško zvezo, roketnim klubom Krim in številnimi drugimi športnimi zvezami in klubi, v katerih so športniki program pomoči zaposlovanja sprejeli z velikim zanimanjem (Zaposlovanje športnikov po koncu športne kariere- Adecco, 2013).

Tone Krump, direktor Košarkaške reprezentance Slovenije, želi v ta program pritegniti čim širši krog košarkarjev, predvsem mlajših. Navedel je tudi razlog, in sicer, da je zelo malo možnosti, da bo mlad košarkar in to tisti, ki je že selekcioniran in ima potencial za uspešno športno pot, od košarke tudi živel. Eden od desetih tako selekcioniranih in v vrhunski šport usmerjenih mladih športnikov lahko pričakuje, da bo dosegel polprofesionalno raven in od športnih rezultatov živel nekaj let. Le eden od 25 pa bo dosegel profesionalen status, ki mu bo omogočal, da bo z zasluženim denarjem živel brezskrbno celo življenje (Čelebič, 2009).

1.3.2 ZAKLJUČEK ŠPORTNE KARIERE

Športna kariera je definirana kot večletna športna dejavnost posameznika, ki je usmerjena k dosežkom na tekmovanjih najvišje ravni in k izboljševanju lastnih športnih sposobnosti (European Federation of Sport Psychology, 1997). Konec športne kariere označuje zaključek posameznikovega tekmovalnega športnega udejstvovanja ter prehod v pošportno življenje. Le ta od posameznika zahteva prilagoditev na psihološkem, socialnem, poklicnem in finančnem področju življenja. To pomeni, da se mora posameznik prilagoditi na nov način življenja, nov status in novo socialno mrežo (Mikolavčič, 2010).

1.3.2.1 DEJAVNIKI, KI VPLIVAJO NA KONEC ŠPORTNE KARIERE

Taylor in Ogilvie (1994, 1998; v Cecić Erpič, 2002), avtorja konceptualnega modela konca športne kariere, navajata, da na športnikovo prilagoditev na pošportno življenje vplivajo številni dejavniki, ki so v medsebojni interakciji. Avtorja sta v model vključila dognanja več empiričnih študij in teoretičnih pristopov. Sicer pa konceptualni model temelji na podobnih predpostavkah kot tranzicijski, saj konca športne kariere ne pojmuje kot nujno težavne izkušnje posameznika (Tušak in Bednarik, 2002, v Mikolavčič, 2010).

Konceptualni model deli dejavnike, ki vplivajo na konec športne kariere, na vzročne, mediacijske in posledične. Med vzročnimi dejavniki model identificira kronološko starost, selekcijo, poškodbe in posameznikovo lastno izbiro. V model so vključeni dejavniki, ki vplivajo na prilagajanje na pošportno življenje: identiteta, socialna identiteta, mesto nadzora oz. percepcija kontrole nad koncem kariere, finančna odvisnost od športa, družinski status, zdravje, starost, izobrazbeni status in subjektivna vrednost športnih dosežkov. Taylor in Ogilvie (1994) med mediacijske dejavnike uvrščata socialno podporo, načrtovanje po športnega življenja in strategije spoprijemanja s težavami, med posledične dejavnike pa psihične težave, težave na poklicnem, družinskem in socialnem področju (Cecić Erpič, 2002).

1.3.3 ŠPORTNA UPOKOJITEV

Prehod na pošportno kariero ali v obdobje športne upokojitve je eden neizogibnih trenutkov v življenju vsakega vrhunkega športnika, ki prepleta športni in nešportni kontekst za začetek življenja brez vrhunkega ukvarjanja s športom. Upokojeni športniki se morajo sprijazniti s statusom bivšega profesionalnega športnika ter začeti ali nadaljevati delo ali študij. Ob tej prelomnici mora športnik dobro pretehtati svojo osebno identiteto in obnoviti svoj življenjski slog in družabna omrežja. Raziskave so potrdile, da so pomembni številni dejavniki v procesu odločanja in vplivajo na odločitve, ki jih športnik sprejme po koncu športne kariere. Nekateri izmed dejavnikov se nanašajo na šport (poškodbe, stagnacija, konkurenca), drugi pa na prihodnje življenje (ponudbe za delo, družina). Bolj kot se športnik ob koncu njegove naslanja na t.i. druge dejavnike oz. dejavnike prihodnjega življenja, lažji bo proces upokojitve (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Skladi pomoči ob športnikovi upokojitvi bi morali vsebovati (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012):

- starostne pokojnine (ko je športnik še aktiven v športu),
- prostovoljno prenehanje,
- več izkušenj na področjih, kjer ni v ospredju šport, predvsem šport v katerem je športnik odličen,
- podpora družine, trenerja, vrstnikov, športnih organizacij.

Vse to lahko olajša športnikov prehod v pošportno življenje. Velik problem lahko nastane takrat, ko brez športnih dosežkov športnik občuti pomanjkanje športne identitete in s tem povzroči krizo identitete. Pomanjkanje podpore družine, vrstnikov, trenerjev, športnih organizacij pa lahko povzroči probleme pri načrtovanju prihodnosti ter prilagoditvi na konec športne kariere. Bolj kot se športnik zanaša izključno na šport, bolj je ranljiv ob koncu kariere. Te ugotovitve potrjujejo potrebo po programih dvojne kariere ter njihove želje po ustvarjanju lažjega okolja za športnika ob koncu kariere ter preprečitev krize identitete (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Države članice se vedno bolj zavedajo, da čeprav je večina športnikov uspešna pri prehodu v novo življenje ali kariero, da je kljub temu potrebno sprejeti ukrepe, da se prepreči osebno

krizo in izgubo za družbo in trg dela (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Nekatere države članice skušajo zagotavljati zaposlitve, ki temeljijo na športnikovi uspešnosti. V EU pa ni članice, ki ima politiko zaposlovanja takšno, da bi zaposlovala upokojenešportnike v javnem sektorju, saj so te pozicije rezervirane za aktualnešportnike. Zelo malo držav članic EU ponuja neposredne spodbude (npr. davčne olajšave) za zasebna podjetja, da bi zaposlovali nekdanje športnike (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

1.4 DVOJNA KARIERA

Športniki se pogosto soočajo z izzivom, kjer so primorani združiti svoje športne kariere z izobraževanjem ali delom. Cilj uspeti na najvišji ravni v športu zahteva intenziven trening in tekmovanja doma in v tujini, ki jih je težko uskladiti z izzivi in omejitvami v izobraževalnem sistemu in na trgu dela. Za doseganje cilja pa ni potrebna samo visoka raven motivacije, pač pa tudi predanost, vztrajnost, odgovornost in posebni ukrepi, da se športniki ne bi znašli v položaju, kjer bi morali izbirati med šolstvom, športom in delom. Ureditev dvojnih poklicnih poti oz. dvojnih karier je koristna za športnike, športne kariere in izobraževalni sistem. Njihova ureditev pospešuje uresničevanje nove kariere po koncu športne in varuje položaj vrhunskih športnikov. Dvojna ureditev kariere je do danes razvita že v nekaterih članicah Evropske unije in drugod po svetu, vendar njihova ureditev nima dovolj močnih sporazumov med izobraževalnimi sistemi, trgom dela in športnimi ustanovami.

1.4.1 SMERNICE ZA RAZVOJ PROGRAMOV DVOJNIH KARIER

V najstarejšem poljskem mestu Poznan se je proti koncu leta 2012 zbralo večje število strokovnjakov pod vodstvom generalnega direktorja za izobraževanje in kulturo Evropske komisije. Skupina strokovnjakov EU s področja izobraževanja in športa (»EU Expert Group »Education and Training in Sport«) je določila smernice, ki so naslovljene predvsem na oblikovalce politik v državah EU, kot navdih za oblikovanje in sprejetje ukrepov o programu za razvoj dvojne kariere. Prizadevajo si za povečanje dojemljivosti vlade, športnih organizacij, izobraževalnih ustanov in delodajalcev z namenom ustvarjanja primerne okolja za dvojno kariero športnikov. Smernice vsebujejo tudi ustrezen pravni in finančni okvir.

Smernice naj bi prispevale k izmenjavi in širjenju dobrih praks ter izkušenj na področju razvoja dvojnih karier. Smernice predlagajo boljšo ureditev na mednarodni ravni in se bojujejo za sprožitev dodatnih ukrepov, ki bi olajšali mobilnost športnikov v tujino ter pomagali manjšim državam ter nekaterim športom pri ureditvi dvojnih karier v tujini. Spodbujanje dvojne kariere športnikov se ujema z več cilji Strategije Evropa 2020, ki temelji na preprečevanju zgodnjega opuščanja šolanja, večjem številu diplomirancev in višji zaposljivosti. Za razvoj športa pomeni to več talentiranih in sposobnih ljudi v športno-

izobraževalnih sistemih ter napredek v športu in znanostih v povezavi s športom (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

1.4.2 IZZIVI PRI UREDITVI DVOJNIH KARIER

Uspeh dvojne ureditve kariere je pogosto odvisna od dobre volje ljudi na ključnih položajih v organizacijah ali ustanovah in od sistematičnega pristopa, ki temelji na trajnostni finančni in pravni ureditvi. Trend rednega usposabljanja, tekmovanja in treniranja vrhunskih športnikov je v naraščanju, kar pa v kombinaciji s študijem predstavlja zapleteno izpeljavo. Športniki so tudi poročali, da so v slabšem položaju na trgu dela glede na ostale delavce iz drugih strok. Glavni izzivi pri ureditvi dvojnih karier v EU so (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012):

- varovanje razvoja mladih športnikov, še posebej otrok v začetkih športnih specializacij,
- varovanje mladih delavcev (pasivnih ali aktivnih športnikov) v poklicnem izobraževanju in usposabljanju,
- varovanje pravic športnikov invalidov,
- ravnotežje med športnim treningom in izobraževanjem,
- ravnotežje med športno vadbo oz. treningom in zaposlovanjem oz. poklicnim delom v poznejši fazi življenja,
- izpeljava dvojne kariere ob koncu športne kariere športnika,
- izpeljava karierne poti športnika, ki je prezgodaj zapustil sistem šolanja ali sistem treniranja (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Veliko specifikacij in predpisov povezanih z nadarjenim športnikom obstaja v številnih državah članicah EU, vendar je večina izmed njih osredotočena le na nekatere vidike. Nekatere evropske države so že določile zakonske predpise, ki so potrebni za zagon centrov za usposabljanje in izobraževanje športnikov v kombinaciji s treningi. Športno treniranje in športna specializacija je največkrat omejena z izobraževalnimi, delovno-zakonodajnimi in kolektivnimi pogodbami ali pa na podlagi uradnih smernic, katere izda država (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

1.4.3 PREDNOSTI DVOJNE KARIERE

Po mednarodnih raziskavah se je ena tretjina športnikov med 10im in 17im letom starosti umaknila iz športa, ker meni, da jim šport vzame veliko časa in onemogoča doseganje drugih stvari v življenju (npr. študij), zato pa je potrebnega več truda za uskladitev, podporo in seznanitev mladih športnikov z dvojno kariero. Ta proces bi okrepil odgovornost mladih športnikov, hkrati pa bi se zavedali prednosti dvojne kariere. Prednosti za športnike, ki sodelujejo pri programih dvojne poklicne poti v primerjavi s športniki, ki se srečujejo s pomanjkanjem usklajevanja med športom in izobraževanjem so (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012):

- zdravje (uravnotežen vsakdanjik, zmanjšana raven stresa, večja blaginja),
- razvojne prednosti (boljši pogoji za razvoj življenjskih spretnosti, izobraževanje iz drugih področij življenja, razvoj osebne identitete ipd.),
- socialni prejemki (socializacija, boljši medsebojni odnosi, socialna pomoč ipd.),
- koristi, povezane s športno upokojitvijo in prilagajanje na življenje po športni karieri (boljša kariera, načrtovanje športne upokojitve, krajše obdobje prilagajanja na upokojitev, preprečevanje krize identitete ipd.),
- izboljšanje možnosti zaposlovanja v prihodnosti (boljša zaposljivost, reference, dostop do dobro plačanih delovnih mest).

1.4.3 MREŽE S PROGRAMOM DVOJNIH KARIER

V okviru Evropskih pripravljanih ukrepov na področju športa iz leta 2009 so se razvijali štirje nadnacionalni projekti s temo dvojnih karier (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Namen mrež je sodelovanje članic Evropske unije in širjenje dobrih praks, ki spodbujajo učenje na nacionalni in mednarodni ravni ter razvoj novih zamisli. Izvajanje koncepta dvojnih karier je v veliki meri odvisno od obstoja omrežja z visoko stopnjo strokovnega znanja, ki združuje športne organizacije, izobraževalne ustanove, športnike, zasebna podjetja na mednarodni in nacionalni ravni ter lahko tako zagotovi konkretne in praktične smernice.

Eno ali več vseevropskih omrežij, ki zastopajo področje dvojne kariere, so dobra podlaga za razvoj politike na področju dvojne poklicne poti v Evropski uniji. Glede na pomembno vlogo, ki jo imajo že sedaj obstoječa omrežja in organizacije, bi bilo v prihodnje dobro na njih delati in jih izpopolnjevati, ne pa jih zamenjati z novimi. EAS (The European Athlete as Student) mreža je primeren model za posnemanje, saj dela na izmenjavi dobrih praks in izmenjavi informacij. V EAS sodelujejo tudi Evropski olimpijski komite, športniki, trenerji, vsi pa imajo popolnoma aktivno vlogo (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

1.4.4 EVROPSKA MREŽA: ŠPORTNIK KOT ŠTUDENT (EAS)

Evropski športnik kot študent (EAS– The European Athlete as Student) je bila mreža ustanovljena leta 2004 s podporo Evropske komisije v okviru Evropskega leta izobraževanja skozi šport (EYES– The European Year of Education Through Sport).

Namen Evropskega leta izobraževanja skozi šport je bil ta, da so temo o dvojni karieri približali ljudem, ki delajo na področju športa in izobraževanja ter s tem okrepili sodelovanje med njimi. Cilj projekta Evropski športnik kot študent je ustvariti evropsko sodelovanje, nekakšno mrežo med akterji v športu in akterji v izobraževanju. Eden izmed ciljev je bil tudi ta, da bi se države oz. akterji na področju šolstva in športa iz EU združili in sodelovali med sabo. Predvsem gre za univerze, športne šole in druge izobraževalne ustanove, ki se zanimajo za visoko zmogljive športnike, kakor tudi športne klube in zveze, ki so pripravljene pomagati svojim športnikom v svojih študijah. Glavni cilj mreže je podpreti evropske športnike, saj ta združuje visoko zmogljivost športa in izobraževanja (Objectives and Means of the EAS Network, 2012).

1.4.5 CILJI IN SREDSTVA EAS MREŽE

Glavni cilj je podpreti evropske športnike z združevanjem visoke športne zmogljivosti in izobraževanja. Podpiranje dvojne kariere pomeni, da si EAS mreža prizadeva za optimizacijo usposabljanja pogojev za študenta športnika in tudi to, da dobijo le-ti športniki potrebno izobrazbo ali poklicno usposabljanje in se jim s tem zagotovi varno prihodnost oz. nekakšno

platformo za zagon, če se oz. ko se njihova športna kariera konča. Cilji EAS so (The EAS-Network Therefore has as Its Ambition, 2012):

- najti in združiti partnerje, kateri so vključeni v visoko kvaliteto športa in izobraževanja, ki temelji na medsebojni pomoči,
- ugotavljanje in izmenjava najboljših praks med državami in institucijami,
- predstavljanje idej o izpolnjevanju pogojev za izboljšanje visokozmogljivega športa in izobraževanja,
- delovanje med izobraževalnimi ustanovami in športnimi organizacijami,
- raziskovanje na področju športa in izobraževanja (raziskovalni projekti).

1.4.6 EVROPSKA RAZSEŽNOST DVOJNE KARIERE

1.4.6.1 USPOSABLJANJE IN ŠTUDIJ V TUJINI

Športniki predstavljajo eno najbolj mobilnih delov evropskega prebivalstva, ker pogosto potujejo v tujino zaradi športnega treniranja, tekmovanj ali študija. Mednarodne dejavnosti se povečujejo v vseh športih in se pričnejo v mlajših letih (npr. mladinske olimpijske igre, mednarodna mladinska prvenstva, kjer so športniki v razponu med 15im in 18im letom starosti). Športnikom se na splošno zdi mobilnost v druge države kot občasna, zato se v večini vračajo nazaj v svojo državo. Kot rezultat se pojavlja dvojna kariera v razsežnosti Evropske unije. Pomanjkanje sodelovanja med športnimi združenji in izobraževalnimi ustanovami na evropski ravni naredi kombinacijo izobraževanja, poklicnega usposabljanja, športnega treniranja in udeležbo na tekmovanjih zelo zahtevno. S težavami se soočajo predvsem športniki v disciplinah, ki imajo potrebe po posebnih napravah, športnih središčih, orodjih za določen čas (npr. zimski športi, mednarodni turnirji v individualnih športih kot npr. tenis ipd.) ali pa športniki v moštvenih športih s pestrimi izobraževalnimi okolji ter športniki iz manjših članic EU, ki pa ne morejo združiti svoje priljubljene vrste izobrazbe in njihovega športa v svoji domovini zaradi pomanjkanja kakovostnih objektov (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Včasih nadarjeni športniki s tujim potnim listom nimajo dostopa do specializiranih šol in storitev v tujini. Študenti športniki pogosto doživljajo organizacijske ovire za nadaljevanje dvojne kariere. Na primer, če športnik potuje iz razlogov povezanih s športom, mora v večini primerov vzeti odmor od izobraževanja na matični fakulteti ali poskusiti študij v tujini na svoje stroške, saj je za njih skoraj nemogoče, da bi dobil izobraževalno podporo v drugi državi. Ko se športnik vrne nazaj v svoje izobraževalno okolje, je pogosto deležen pomanjkanja razumevanja in podpore na njegovi šoli oz. univerzi. Po drugi strani pa se športniki, ki se odločijo za študij v tujini, pogosto srečajo z neodobravanjem trenerjev in športnih organizacij in tako izgubijo njihovo podporo, ko se vrnejo trenirati v matično državo. Posledice so hiter osip športnih zmožnosti in vzdržljivosti, nepopolna izobrazba in težja zaposljivost.

Tesnejše sodelovanje, ki ga podpira Evropska unija in športne organizacije, bi lahko okrepilo in olajšalo mobilnost nadarjenih in vrhunskih športnikov. Na ta način bi lahko izpolnili svoje dvojne kariere v posameznih evropskih lokacijah z razvito dvojno kariero. Sodelujoči športi, institucije ter izobraževalne ustanove, bi se lahko registrirali v podatkovno bazo, ki bi vsebovala športnike, trenerje, športne organe, izobraževalne ustanove ipd. (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Primer dobre obstoječe prakse:

Portugalsko združenje »Winter Sport Federation« vključuje Nacionalni inštitut za šport, ki je v pomoč študentom športnikom, fakultetam, profesorjem, trenerjem ter jim tako pomaga ostati v stiku z matičnimi izobraževalnimi ustanovami ter nudi športnikom psihološko in izobraževalno podporo v tujini in doma, ko se le-ti vrnejo v domačo državo (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

1.4.6.2 RAZVOJ ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV NA RAVNI EU

Mobilnost dvojne poklicne poti športnikov bi se lahko povečala z izvajanjem evropskih dodiplomskih in podiplomskih programov na področju športa ob pomoči različnih akademskih institucij in visoko zmogljivih centrov za usposabljanje. Evropska unija spodbuja sodelovanje pri razvoju skupnega programa s programi kot je npr. Erasmus, kjer so zbrana sredstva za učne programe v korist izvajalcev (s povečanimi sredstvi) in potrošnikom (ki

imajo boljšo kakovost programov). Oblikovanje skupnega učnega načrta za podporo področju vrhunškega športa (športne znanosti, športno treniranje, upravljanje v športu, športna politika) bi ponujalo velike možnosti za združevanje ekonomije, znanja in izkušenj za lažji razvoj dvojnih karier. Konkurenco med nacionalnimi sistemi za zagotavljanje učne podpore, ki lahko predstavlja konkurenčno prednost za nekatere športnike, bi bilo potrebno premagati, da bi lahko vzpostavili enakovrednost dvojnih karier po vsej Evropski uniji in s tem poglobili sodelovanje med članicami EU. Od takšnega sodelovanja pa bi zagotovo imele največjo korist manjše članice EU, ker bi tako pridobile več novosti, znanja in drugih koristi od t.i. združenja strokovnega znanja (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Razvoj skupnih programov učenja na daljavo ali zgolj skupnih elementov za programe podpira nadaljnji razvoj skupnega programa in mobilnosti študentov športnikov, pod pogojem, da so nekateri elementi kurikuluma na voljo v vseh sodelujočih članicah združenja. V manjših državah, ki nimajo dovolj materialnih in denarnih sredstev, bi se vzpostavilo virtualno okolje (*angl. Virtual learning environment*) za učenje na daljavo, kjer bi se lahko športniki odločili za evropski način ali pa bi še vedno ostali v njihovem nacionalnem izobraževalnem sistemu, medtem ko pa bi trenirali in tekmovali na mednarodni ravni. V športih, kjer obstajajo sezonska nihanja obveznosti športnikov glede na zahteve konkurence, bi se študij in športno treniranje prilagodilo tako, da bi vzpostavili kombinacijo učenja na daljavo, študija doma in študija v tujini (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Nekateri projekti učenja na daljavo s področja vrhunškega športa so se že začeli, vendar rezultati takega pristopa zaenkrat še niso dovolj prepričljivi v smislu kakovosti, dostopnosti, interakcije, jezikov itd. Zdi se, da je za športne in izobraževalne organizacije težko najti prave mehanizme sodelovanja na evropskem trgu, zato je Evropska mreža dvojnih karier primerna rešitev, ki bi tako poenostavila študij športnikom in s tem dvignila raven znanja le-teh.

1.4.6.3 KAKOVOST EVROPSKIH PROGRAMOV DVOJNIH KARIER

Obsežen program kot je Evropska mreža dvojnih karier, potrebuje neprestan nadzor kakovosti izvajanja programov z dvojno kariero, zaradi zagotovitve kakovosti na daljši rok. Nekateri

zunanji in notranji nadzorni mehanizmi obstajajo v nekaterih članicah EU, vendar so preveč razdrobljeni. Pravni in politični okvirji vključno z ocenjevanjem in inšpekcijam, so predmet zunanjega nadzora. Nadzoru kakovosti izvajanja programov z dvojno kariero je treba zagotoviti kakovost ukrepov in posegov na daljši rok. Kakovost nadzora je pogosto odvisna od finančnih zmožnosti, ki jih vlade posvetijo športu. Izkušnje kažejo, da se pa prav zaradi finančnega primanjkljaja kakovost nadzora zanemarja (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Športni objekti in internati morajo biti varni in dostopni za vrhunske športnike in za invalidne športnike ter tako omogočiti mladim športnikom usposabljanje in študij v dobrih pogojih. Objekti morajo imeti nadzorno službo, ki na diskreten način skrbi za reševanje sporov in nedostojno vedenje ter službo, ki skrbi za posvetovanja s športniki ter njihovimi nacionalnimi zvezami, plačniki, trenerji in profesorji (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

Veliko pomislekov je bilo izraženih na evropski ravni glede položaja mladih nadarjenih športnikov, ki prihajajo iz držav v razvoju. Mlajši profesionalni športniki teh držav nimajo vedno dostopa do centrov za usposabljanje, zato lahko nekateri pridejo v negotov položaj v primeru, če ne izpolnijo pričakovanj in tako izstopijo iz programa, ki jim omogoča razvoj dvojne kariere. Slednje vodi do tega, da so se primorani brez sredstev vrniti v svojo domovino izvora (EU Guidelines on Dual Careers in High-Performance Sport, 2012).

1.5 PROBLEM, CILJI IN HIPOTEZE

Poudarek raziskave temelji na razvoju študenta športnika in na ugotavljanju njegove motivacije za študij in šport ter doseganju ravnotežja med športom in študijem ter z njim povezano motivacijo - t.i. motivacija za dvojno kariero. Študentje športniki vedno znova poskušajo vzpostaviti ravnovesje med tema dvema identitetama, ki se včasih zdita nezdržljivi. Sposobnost, da se lahko študent športnik osredotoči na vsako nalogo posebej, je lahko ključnega pomena za uspeh v dvojni karieri. Osrednji problem predstavlja motivacija študentov športnikov, ki so kategorizirani s strani OKS in študirajo.

Kakšna je akademska, športna in motivacija za dvojno kariero, je osrednji predmet tega diplomskega dela. In sicer nas zanima, na kateri stopnji motivacije so slovenski študentje športniki in kako visoko so motivirani. Zanimajo nas tudi značilnosti dvojne kariere slovenskih športnikov in razlike v motivaciji med slovenskimi športnicami in športniki.

1.5.1 CILJI

Cilji dela so:

- ugotoviti stopnjo motivacije za dvojno kariero slovenskih študentov športnikov,
- ugotoviti stopnje akademske motivacije pri moških in ženskah študentih,
- ugotoviti razlike v stopnji motivacije med moškimi in ženskami.

1.5.2 HIPOTEZE

Na podlagi predmeta in ciljev dela so bile izdelane hipoteze:

- *H1: Stopnja motiviranosti slovenskih študentov športnikov je visoka.*
- *H2: Ženske so bolj motivirane za uspeh v dvojni karieri kot moški.*
- *H3: Moški so bolj motivirani za šport kot za študij.*
- *H4: Ženske so bolj motivirane za študij kot za šport.*
- *H5: Ženske so bolj motivirane za študij kot moški.*

2 METODE DELA

2.1. VZOREC MERJENCEV

V raziskavo je bilo vključenih 189 anketirancev, vendar je bilo pravilno rešenih 188 anket, saj eden športnik ni odgovoril na vprašanje katerega spola je, zato smo ga izključili iz raziskave. Anketiranci so študentje na univerzah v Sloveniji in se ob študiju ukvarjajo z vrhunskim športom. Za izbor preizkušancev smo postavili dva pogoja:

- preizkušanec mora imeti status študenta na eni izmed fakultet v Sloveniji,
- preizkušanec se mora ob študiju ukvarjati z vrhunskim športom in imeti kategorizacijo s strani Olimpijskega komiteja Slovenije.

Tabela 1

Povprečna starost preizkušancev, najnižja in najvišja starost ter standardni odklon.

	N	MIN	MAX	M	SD
Starost	188	28	34	21,2	2,6

Legenda: N – število preizkušancev; MIN – najnižja starost preizkušancev; MAX – najvišja starost preizkušancev; M – povprečna starost; SD – standardna deviacija

Povprečna starost preizkušancev je $21,2 \pm 2,6$ let, kar lahko razberemo iz Tabele 1. V raziskavi imamo vključenih 58 športnikov starosti 19 let in 3 športnike stare 30 let ali več. Najmlajši preizkušanci imajo 18 let, najstarejši pa ima 34 let. V raziskavo je bilo vključenih 101 moški (53,7%) in 87 žensk (46,3%). Delež moških in žensk smo dobili pri obdelavi podatkov v programu SPSS 20.0.

Od 188 preizkušancev, jih 24 (12%) ni odgovorilo na kateri fakulteti študirajo, kar pa za našo raziskavo ni bistvenega pomena, ker so kljub temu odgovorili na vprašanja za merjenje motivacije, zato jih ne bomo izključili iz raziskave. Največ preizkušancev študira na fakulteti za šport (N=46).

2.2 PRIPOMOČKI

Za pripomoček smo uporabili anketni vprašalnik SAMSAQ (*angl. Student Athlete Motivation toward Sports and Academic Questionnaire*), katerega avtorica je J. L. Gaston-Gayles. Vprašalnik je v obliki pisne ankete, trajanje reševanja vprašalnika pa traja približno 15 minut. SAMSAQ vprašalnik meri akademsko in športno motivacijo za študente športnike. Ker je Slovenija članica Evropske unije, smo uporabili SAMSAQ-EU različico, njen namen pa je tudi oceniti motivacijo študentov športnikov za opravljanje nalog, povezanih s športom in študijem. Vprašalnik vsebuje 63 vprašanj, od tega jih je 49 zaprtega tipa, 14 pa odprtega tipa, kjer lahko izprašani sam formulira odgovor. Prvih 40 vprašanj se uporablja za oceno akademske, športne in dvojno karijerne motivacije. Študentje so se odzvali po lestvici od 1 do 6, kjer 6 pomeni, da se močno strinjajo in 1 da se močno ne strinjajo s postavljenimi trditvijo. Višje, kot je povprečje odgovorov, višja stopnja motivacije je prisotna pri študentih športnikih.

2.3 POSTOPEK

Podatke smo pridobili s pomočjo vprašalnika SAMSAQ-EU, reševali pa so jih vrhunski športniki, ki so kategorizirani s strani Olimpijskega komiteja Slovenije. Anketa je bila izvedena anonimno. Udeleženci so bili obveščeni, da ni nobenih pravih in napačnih odgovorov. Dobljeni podatki so bili šifrirani, vneseni in obdelani v programu IBM SPSS 20.0.

Statistično obdelavo podatkov smo začeli z deskriptivno statistiko, da smo dobili povprečja za vse odgovore. Oblikovali smo tri nove spremenljivke, katere predstavljajo povprečja in stopnjo motivacije za določen sklop motivacije. Deskriptivno statistiko smo naredili posebej za moški in ženski spol. Uporabili smo T-test za odvisne in neodvisne vzorce.

Uporabljena sta bila tudi programa Microsoft Excel 2003 in Microsoft Paint 2003 za oblikovanje tabel, pridobljenih iz programa SPSS 20.0.

3 REZULTATI

3.1 REZULTATI IZMERJENE MOTIVACIJE SLOVENSКИH ŠTUDENTOV ŠPORTNIKOV

Tabela 2

Stopnja motivacije slovenskih študentov športnikov.

	M	SD
Motivacija	4,28	0,25

Legenda: M – povprečje aritmetičnih sredin; SD – standardna deviacija

V raziskavi lahko preko vprašanj zaprtega tipa ugotovimo stopnjo motiviranosti študentov športnikov, če izračunamo povprečje vseh 40 aritmetičnih sredin. Iz Tabele 2 lahko razberemo, da so slovenski študentje športniki nadpovprečno motivirani, saj povprečje odgovorov na vsa vprašanja znaša $4,28 \pm 0,25$, kar je več od povprečja, če za povprečje vzamemo srednjo vrednost na merilni lestvici od 1 do 6. V naši raziskavi povprečje za vse ocene motivacije znaša ocena 3,5. Ker je stopnja motiviranosti slovenskih študentov športnikov nadpovprečna, smo potrdili prvo hipotezo.

H1: Stopnja motiviranosti slovenskih študentov športnikov je nadpovprečna.

$$H1 > 3,5$$

Vprašanja zaprtega tipa so razdeljena na 3 sklope, kjer pa le-ti predstavljajo:

- SAM (*angl. Student Athletic Motivation*), ki predstavlja motiviranost za uspeh dvojne kariere (športne in akademske). Ta sklop vsebuje 12 vprašanj.
- CAM (*angl. Career Athletic Motivation*), ki predstavlja motivacijo športnika za uspeh in razvoj športne kariere. Ta sklop vsebuje 15 vprašanj.
- AM (*angl. Academic Motivation*), ki predstavlja motivacijo za uspeh in dosego cilja v študiju. Ta sklop vsebuje 10 vprašanj.

Tabela 3

Stopnje motivacij vprašalnika SAMSAQ, ločene glede na spol

	M	SDM	Ž	SDŽ
SAM	4,40	0,53	4,45	0,51
CAM	4,18	0,58	4,01	0,58
AM	4,08	0,58	4,30	0,42

Legenda: SAM – motivacija za dvojno kariero; CAM – motivacija za vrhunski šport; AM – motivacija za študij; M – stopnja motivacije za moški spol; Ž – stopnja motivacije za ženski spol; SDM – standardna deviacija za moški spol; SDŽ – standardna deviacija za ženski spol

Tabela 4

Test hipotez

HIPOTEZA	TEST	n	Sig.
H2: Ženske so bolj motivirane za uspeh v dvojni karieri kot moški	T-test za neodvisne vzorce	188	0,54
H3: Moški so bolj motivirani za šport kot za študij	T-test za odvisne vzorce	101	0,16
H4: Ženske so bolj motivirane za študij kot za šport	T-test za odvisne vzorce	87	0,01
H5: Ženske so bolj motivirane za študij kot moški	T-test za neodvisne vzorce	188	0,01

Legenda: n – število preizkušancev; Sig.- statistična tveganost

Iz Tabele 4 je razvidno, da rezultati testov pri drugi in tretji hipotezi niso pokazali nobenih statistično pomembnih razlik med spremenljivkami, zato druge in tretje hipoteze ne moremo potrditi.

H2: Ženske so bolj motivirane za uspeh v dvojni karieri kot moški. HIPOTEZA ZAVRNJENA.

H3: Moški so bolj motivirani za šport kot za študij. HIPOTEZA ZAVRNJENA.

Rezultat testa je pokazal statistično pomembne razlike pri četrti hipotezi, saj je značilnost testa manjša od 0,05. Sklepamo, da je pri ženskah motivacija za študij višja kot za šport, kar pa je tudi razvidno iz stopenj motivacij, prikazanih v Tabeli 3.

H4: Ženske so bolj motivirane za študij kot za šport. CAM>AM

T-test za neodvisne vzorce je pokazal statistično pomembne razlike pri peti hipotezi, saj je značilnost testa manjša od 0,05. Sklepamo, da so ženske bolj motivirane za študij kot moški, kar pa je tudi razvidno iz stopenj motivacij, prikazanih v Tabeli 3.

H5: Ženske so bolj motivirane za študij kot moški. AMŽ>AMM.

4 RAZPRAVA

V razpravi bomo obravnavali povzetek ugotovitev tretjega poglavja. Razprava bo tekla o pomenu ugotovitev in možnih razlogov, zakaj nekatere spremenljivke niso podale pričakovanih rezultatov, ter kako se nekatere ugotovitve nanašajo na prejšnje teoretične raziskave s področja motivacije za študij, šport in dvojno kariero.

Ob upoštevanju, da je bil instrument SAMSAQ razvit za ameriške študente športnike (Gaston-Gayles, 2005, v Corrado idr., 2012), ki so deležni specifične pomoči ob usklajevanju akademske in športne kariere (Gatmen, 2012, v Corrado idr., 2012), je bilo za pričakovati, da bo pri rezultatih prihajalo do razhajanj zaradi medkulturnih razlik in različne izobraževalne politike ter podpore (Su in Parham, 2002). Zaradi pričakovanih odstopanj in predvidenih razlik glede na prvotni model vprašalnika SAMSAQ, je bil le-ta prirejen in prilagojen za evropske države, kjer so programi dvojnih karier v razvijanju. Izvirnemu instrumentu SAMSAQ, je bilo dodanih 9 vprašanj, katera so privedla do izboljšav instrumenta za merjenje motivacije italijanskih in slovenskih študentov športnikov (Aquilina in Henry, 2010). V naši raziskavi so slovenski študenti športniki reševali vprašalnik SAMSAQ-EU, s katerim smo izmerili stopnjo motivacije za študij, šport in dvojno kariero. Namen raziskave je bil ugotoviti, kako dobro so motivirani slovenski športniki, katerim je cilj uspeti v športni in akademski karieri.

Instrument SAMSAQ se je izkazal za dragoceno orodje za ugotavljanje motivacije za dvojno kariero v državah, kjer še nimajo strukturiranih ukrepov za pomoč študentom športnikom (Aquilina in Henry, 2010). Z razumevanjem motivacije za dvojno kariero bi lahko pomagali izobraževalnim in športnim organom pri zagotavljanju učinkovitih storitev za podporo in spodbujanje usklajevanja športne in akademske kariere, kar bi privedlo do doseganja ciljev povezanih z izobraževanjem in športnim razvojem študentov športnikov. Corrado idr. (2012) so primerjali akademsko in športno motivacijo ter motivacijo za dvojno kariero italijanskih in slovenskih študentov športnikov. Ugotovili so, da so slovenski in italijanski študenti športniki visoko motivirani za uspeh v dvojni karieri, ne glede na spol, kar pa je lahko posledica splošnega razvoja športa žensk v zahodnih državah in manjšanja razlik med spoloma v športu.

Kljub pomanjkanju podpore programom dvojne kariere na območju Italije in Slovenije, so italijanski in slovenski študenti športniki dosegli podobno stopnjo motivacije, kot so jo v raziskavah poprej dosegli ameriški študenti športniki, ki imajo za razliko od slovenskih in italijanskih študentov športnikov vso podporo izobraževalnih ustanov (Aquilina in Henry, 2010).

Kljub nerazvitem strukturiranem sistemu za študij vrhunskih športnikov v Sloveniji, smo v opravljeni raziskavi ugotovili, da so slovenski študenti športniki visoko motivirani. Menimo, da je visoka motivacija za dvojno kariero posledica dokaj dobrega prilagajanja študijskih in športnih obveznosti. Ena od prednosti za študente športnike je pridobitev statusa vrhunškega športnika na matični fakulteti, kar omogoča športniku določene ugodnosti, ki pa se razlikujejo od fakultete do fakultete. Največ povezav med študijem in športom ponuja Fakulteta za šport, ki kot ena izmed redkih izobraževalnih ustanov razume vrhunske športnike in jim tako olajša vpis, študij in pridobitev naziva diplomanta. Ugodnost, katere so deležni slovenski študenti športniki, je tudi pridobitev športnih štipendij s strani Olimpijskega komiteja Slovenije in razvitih slovenskih podjetij (BTC, Telekom idr.), ki podpirajo vrhunski šport. Športne štipendije tako športnikom olajšajo usklajevanje študija in športa.

Fortes, Rodrigues in Tchanchane (2010) so pri iskanju povezav med akademsko in športno motivacijo in njunim skupnim vplivom na motivacijo za dvojno kariero ugotovili, da so moški bolj visoko motivirani kot ženske za uspeh v dvojni karieri. Ugotovili so tudi, da so študenti športniki bolj motivirani za dvojno kariero kot pa športno ali akademsko, ter da razvijajo obe karieri zaradi kasnejše poklicne kariere. Ena izmed pomembnejših ugotovitev je tudi ta, da so študenti športniki bolj akademsko motivirani, ko se začnejo zavedati, da bo akademski uspeh izboljšal njihove zaposlitvene možnosti po koncu študija.

V raziskavi, ki je bila narejena, so rezultati pokazali, da so ženske bolj motivirane za uspeh v dvojni karieri kot moški, tako kot smo predpostavili z drugo hipotezo. Ker so bile izmerjene razlike med spoloma za motivacijo dvojne kariere zelo majhne, statistična napaka pa prevelika, smo morali hipotezo zavrniti. Glede na prvo hipotezo, ki smo jo potrdili, lahko trdimo, da so tako moški kot ženske visoko motivirani za uspeh v dvojni karieri. O tem, kateri izmed obeh spolov je bolj motiviran, pa težko rečemo.

Gaston-Gayles (2005) je ugotovila, da imajo ženske v Ameriki manj možnosti, da bi razvile profesionalno športno kariero, zato se od njih pričakuje, da imajo višjo akademsko in nižjo športno motivacijo.

Nathan Althouse (2007) je ugotovila, da se zaradi večje medijske izpostavljenosti in vedno višjih akademskih zahtev, od katerih je v Ameriki odvisno profesionalno ukvarjanje s športom, spreminja tudi stopnja motivacije za študij in šport. Ugotovila je, da so moški bolj akademsko in ženske bolj športno motivirane.

Italijanski in slovenski študenti športniki so pokazali primerljivo stopnjo motiviranosti za šport in študij, kar kaže na to, da so ti študenti športniki odločeni razvijati športno in akademsko kariero enakovredno (Corrado idr., 2012).

Kljub temu, da je šport pomemben kulturni element tako za moške kot ženske, imajo ženske manj možnosti za opravljanje športne kariere v primerjavi z moškimi (Pfister, 2010), zato je bolj verjetno, da imajo ženske višjo akademsko in nižjo športno motivacijo kot moški (Doupona Topič, 2005).

V raziskavi smo zaradi prevelike statistične napake zavrnili tretjo hipotezo, da so moški bolj motivirani za šport kot študij.

Simmons (1999) je ugotovil, da se športnice ne odločajo za študij zaradi športnih razlogov, temveč z namenom pridobitve izobrazbe za nadaljnjo poklicno kariero. Razlog, ki ga navaja je slabša zunanja motivacija žensk, ker so ženski športi slabše medijsko podprti in posledično tudi slabše plačani (Corrado idr., 2012).

V raziskavi smo ugotovili, da so ženske bolj motivirane za študij kot šport. Menimo, da do tega pride zato, ker je moški v športu bolje plačan kot ženska, ne glede na to ali govorimo o istem športu ali panogi. Kot smo omenili v teoretičnem delu, so profesionalni športniki predvsem zunanje motivirani, kar pomeni, da sta denar in medijska pozornost glavna dejavnika motivacije za vrhunski šport. Prav zaradi tega pa menimo, da ženske več pozornosti posvetijo študiju, kjer razlike v plači med moškimi in ženskami niso tako velike.

Smallman, Sowa in Young (1991) so odkrili, da so študentke bolj motivirane pri študiju kot moški. Pet let kasneje so tudi Lantz, Etzel in Furgueson (1996) potrdili, da so študentke športnice bolj motivirane za študij kot moški (Althouse, 2007).

Tudi Gaston-Gayles (2002) se strinja, da so študentke športnice bolj motivirane za študij kot moški, kar pa je ugotovila s svojo SAMSAQ merilno lestvico. Po statistični obdelavi podatkov smo ugotovili, da so ženske iz naše raziskave bolj akademsko motivirane kot moški.

Z razvijanjem programa dvojnih karier bi se lahko motiviranost športnikov v Sloveniji še izboljšala, saj bi bili deležni večjih olajšav, kot so jih sedaj. Vrata v Evropi bi imeli odprta, s čimer bi lahko izboljšali svoje akademske in športne dosežke, posledično pa bi bili tako bolj kompatibilni tekmeči športnikom iz bolj razvitih držav članic Evropske Unije. Z vzpostavitvijo programov dvojnih karier bi imeli študenti športniki po zaključku študija in športne kariere veliko boljše možnosti za zaposlitev.

5 SKLEP

Študenti športniki so pod velikim pritiskom, da gradijo kariero znotraj predavalnic in v telovadnicah oz. športnih objektih. Študenti športniki se morajo soočiti z dodatno in edinstveno zbirko izzivov in zahtev, ki pa zahtevajo posebno pozornost in podporo države ter akademskih in športnih ustanov. V primerjavi s študenti nešportniki se študenti športniki srečujejo z dodatnimi izzivi in zahtevami pri doseganju svojih akademskih in športnih ciljev.

S tehnološkim napredkom držav članic EU se razvijata tudi šolstvo in šport. Z vsakim dnem nastajajo večje povezave in prilagoditve med športno in akademsko vlogo študentov športnikov. Potrebno je še vzpostaviti primerno ravnovesje med izobraževanjem na višji ravni in športnim razvojem vrhunskih športnikov, saj v Sloveniji zaenkrat še nimamo posebnega programa ali razvite politike za razvoj dvojnih karier študentov športnikov. Poleg tega v Sloveniji ni programa, ki bi omogočal dodelitev bonus točk vrhunskim športnikom in tako olajšal vpis dijakov športnikov na višje šole in fakultete.

Z vzpostavitvijo politike za razvoj in spodbudo dvojnih karier bi lahko v Sloveniji pridobili še več vrhunskih športnikov, saj bi potencialne vrhunske športnike, ki opustijo študij ali šport zaradi ene ali druge kariere, pripravili do razvoja in uresničitve obeh. Potrebna je dodatna motivacija slovenskim vrhunskim športnikom, ki bi vztrajali in razvijali svoje potenciale do njihove uresničitve.

6 VIRI

Adler, P. & Adler, P. (1991). *Backboards and Blackboards: College athletes and role engulfment*. New York: Columbia University Press.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm,
Viseče: 1,27 cm, Razmik vrstic: 1,5
vrstice

Aktualni seznam kategoriziranih športnikov. (8.1.2013). Olimpijski komite Slovenije. Pridobljeno 8.1.2013 iz <http://www.olympic.si/sportna-kariera/registracija-in-kategorizacija/aktualni-seznam/>

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm,
Viseče: 1,27 cm

Spremenjene kode polj

Allison, M. T. & Meyer, C. (1988). Career problems and retirement among elite athletes: The female tennis professional. *Sociology of Sport Journal*, 5, 212-222.

Oblikovano: Zamik: Levo: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Althouse, J., N. (2007). *Testing a model of first-semester student-athlete academic motivation and motivational balance between athletic and academics*. Doctoral dissertation. Pennsylvania: The Pennsylvania state University.

Aquilina, D. & Henry, I. (2010). Elite athletes and university education in Europe: A review of policy and practice in higher education in the European Union Member States. *International Journal of Sport policy*, 1(1), 24-47

Bednarik, J., Ferenčak, M. in Turšič, N. (2002). *Nekatere socialno-ekonomske značilnosti slovenskih športnikov in športnic*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 1,27 cm,
Viseče: 1,27 cm

Bon, M. (2011). A Sports Career and Education: Characteristics of participants in specialised handball classes. *Kinesiologia Slovenica*, 17, 1, 15-27.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Brečko, D. (2006). *Načrtovanje kariere kot dialog med organizacijo in posameznikom*. Planet GV: Ljubljana.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Brewer, B. W., Van Raalte, J. L. & Linder, D. E. (1993). Athletic identity: Hercules muscles or Achilles heel?. *International Journal of Sport Psychology*, 24, 237-254.

Oblikovano: Zamik: Levo: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Cecić Erpič, S. (1998). *Spremljanje razvoja življenjskih struktur in življenjskega zadovoljstva v zgodnji odraslosti: Primerjava med bivšimi vrhunskimi športniki in nešportniki*. Neobjavljena magistrska naloga, Ljubljana: Filozofska fakulteta. Oddelek za psihologijo.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Cecić Erpič, S. (2002). *Konec športne kariere*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Cecić Erpič, S., Boben, D. in Zabukovec V. (2005). *Motivacija učencev za športno vzgojo z vidika stališč razredne klime in osebnosti v Pedagoško- psihološki vidiki športne vzgoje*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za kineziologijo.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Clow, C. T. (2000). *Student - athletes' perceived value of education: Effects of a career exploration intervention*. Doctor Dissertation, Auburn: Auburn University.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Combining sports and education: Support for athletes in the EU member states. (2003). Luxembourg: European Parliament.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Corrado, L., Tessitore, A., Capranica, L., Rauter, S. & Doupona Topic, M. (2012): Motivation for a dual career: Italian and Slovenian student-athletes. *Kinesiologia Slovenica*, 18, 3, 47-56

Cox, R. H. (1994). *Sport psychology- concepts and applications*. Madison: Brown & Benchmark.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Cratty, B. J. (1983). *Psychology in contemporary sport*. Guidelines for coaches and athletes. New Jersey: Prentice-Hall.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Crook, J. M. & Robertson, S. E. (1991). Transitions out of elite sport. *International Journal of Sport Psychology*, 22, 115-127.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 1,27 cm, Viseče: 1,27 cm

Čelebič, T. (2009). *Drzen v športu, prodoren v podjetju*. Pridobljeno 1. 1. 2013 iz http://www.adecco.si/clanki_o_delu/Gazela050317.pdf

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 1,27 cm, Viseče: 3,49 cm

Davis, J. & Mogk, J. P. (1994). Some personality interest and excellence in sport. *International Journal of Sport Psychology*, 25, 131-143.

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm, Viseče: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Deci, E. I. & Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*. New York: Plenum.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 1,27 cm, Viseče: 1,27 cm

Doupona Topič, M. (2005). Sport, gender and the issues of life, v Corrado, L., Tessitore, A., Capranica, L., Rauter, S., Doupona Topic, M. (2012): Motivation for a dual career: Italian and Slovenian student-athletes. *Kinesiologia Slovenica*, 18, 3, 47-56

Education of Young Sportspersons Final Report. (2004). European Commission DG Education & Culture.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

EU Guidelines on Dual Careers of Athletes. (2012). Poznan: EU Expert Group »Education and Training in Sport«.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm, Viseče: 1,27 cm

European Federation of Sport Psychology. (1997). Position statement 3: *Sports career transition*. Career transition in sport: International perspective. Morgantown, WV: Fitness Information Technology.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Fortes, P. C., Rodrigues, G. & Tchantchane, A. (2010). *Investigation of Academic and Athletic Motivation on Academic Performance Among University Students*. Philippines: IAC S IT Press.

Gaston, J. L. (2002). *A study of student athletes' motivation toward sports and academics*. Doctorat Dissertation, Ohio: The Ohio State University.

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm, Viseče: 1,27 cm, Razmik vrstic: 1,5 vrstice, Prilagodi prostor med latiničnim in azijskim besedilom, Prilagodi presledek med azijskim besedilom in številkami

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Gaston-Gayles, J. L. (2005). Academic exploitation. The adverse impact of college athletics on the educational success of minority student-athletes. *Seattle Journal for Social Justice*, 10(1), 509-583.

Oblikovano: Razmik vrstic: 1,5 vrstice, Prilagodi prostor med latiničnim in azijskim besedilom, Prilagodi presledek med azijskim besedilom in številkami

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm, Viseče: 1,27 cm, Razmik vrstic: 1,5 vrstice, Prilagodi prostor med latiničnim in azijskim besedilom, Prilagodi presledek med azijskim besedilom in številkami

Greenberg, J. & Baron, R. A. (1997). *Behaviour in organizations (6th ed.)*. Upper Saddle River, NJ: Prentice – Hall.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Havelka, N. & Lazarević, L. (1981). *A model for personality*. New York: Springer.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Horvat, P. (2010). *Motivacija prekmurskih učencev tretje triade za športno vzgojo in šport*.
Diplomsko delo, Ljubljana: Fakulteta za šport.

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm,
Viseče: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Jameson, M. (2007). *Stereotype threat impacts college athletes' academic performance*.
Connecticut: Wesleyan university.

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm,
Viseče: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Jurak, G., Kovač, M. in Strel, J. (2003). Učne možnosti perspektivnih športnikov. V G.

Jurak, M. Kovač in J. Strel, *Športno nadarjeni otroci in dijaki v šoli: analiza nekaterih organizacijskih modelov in priprava strokovnih podlag za nekatere posebne organizacijske oblike v vzgoji in izobraževanju*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Jurak, G., Kovač, M. in Strel, J. (2005). Analiza *statusa športnika v srednjih šolah*. V G.

Jurak (ur.). *Športno nadarjeni otroci in mladina v slovenskem šolskem sistemu*, (Knjižnica Annales Cinesiologiae). Koper: Univerza na Primorskem, Znanstvenoraziskovalno središče, Inštitut za kineziološke raziskave, Založba Annales

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Viseče: 0,02 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Kajtana, T. & Tušak, M. in Kugovnik O. (2003). Osebnost in motivacija športnikov in športnic.
Psihološka obzorja, 12 (1), 67-84.

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm,
Viseče: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

[Kirsi, Y., \(2011\). *DUAL CAREER – Huippu-urheilun ja koulutuksen yhdistämisen vaikeudet sekä hyvät käytännöt talviurheilussa*. Bachelor's thesis. Rovaniemi: Rovaniemen ammattikorkeakoulu, Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma.](#)

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Lavallee, D., Nesti, M., Borkoles, E., Cockerill, I. & Edge, A. (2000). *Counseling athletes in transition*. Career transitions in sport: International perspective (str. 111-130). Morgantown: Fitness Information Technology.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Mikolavčič, M. (2010). *Poklicna kariera vrhunskega športnika po končani športni poti*.
Diplomsko delo, Ljubljana: Fakulteta za šport.

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm,
Viseče: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Musek, J. (1993). *Znanstvena podoba osebnosti*. Ljubljana: Educy.

Objectives and Means of the EAS Network. (22.12.2012). EAS the Dual Career Network.
Pridobljeno 22.12.2012 iz <http://www.dualcareer.eu/pages/about.html>

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm,
Viseče: 1,27 cm

Ogilvie, B. (1968). The unconscious fear of success. *Quest*, 10, 35-39.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Opis zaposlovanja vrhunskih športnikov in trenerjev. (4.1.2013). Olimpijski komite Slovenije.
Pridobljeno 4.1.2013 iz <http://www.olympic.si/sportna-kariera/zaposlovanje/opis-programa/>

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Pettaway Willis, K. J. (2005). Female basketball student-athletes motivation: Analyzing academic standing and ethnicity at Atlantic coast conference institutions. Doctoral dissertation, Florida: The Florida state University.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Pfister, G. (2010). Women in sport – Gender relations and future perspectives. *Sport in Society*, 13(2), 234-248.

Posebni pogoji izobraževanja študentov – športnikov na UL. (25.2.2013). Univerza v Ljubljani. Pridobljeno 25.2.2013 iz http://www.uni-lj.si/files/ULJ/userfiles/ulj/o_univerzi_v_lj/Statut_in_pravilniki/SklepSenataStudentihKategoriziranihSportnikov.pdf

Oblikovano: Levo, Zamik: Levo: -0,32 cm, Viseče: 1,59 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Pravila o načinu opravljanja študijskih obveznosti in pogojih za prehode za študente s posebnim statusom. (25.1.2013). Fakulteta za vede o zdravju. Pridobljeno 25.2.2013 iz http://www.vszi.upr.si/cmsfiles/f_431.pdf

Oblikovano: Levo

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Pravilnik o študentih s posebnim statusom na Univerzi v Mariboru. (25.2.2013). Univerza v Mariboru. Pridobljeno 25.2.2013 iz <http://www.uni-mb.si/dokument.aspx?id=21399>

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm,
Viseče: 1,27 cm

Predstavitev športnih štipendij. (14.1.2013). Olimpijski komite Slovenije. Pridobljeno 14.1.2013, iz <http://www.olympic.si/sportna-kariera/sportne-stipendije/opis/>

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Levo, Zamik: Levo: 0 cm, Viseče: 1,27 cm

Simons, H. D., Van Rheenen, D., & Covington, M. V. (1999). Academic motivation and the student athlete. *Journal of College Student Development*, 40(2), 151-162.

Sivec, J. (2005). *Povezanost socialnih dejavnikov z uspešnostjo slovenskih vrhunskih športnikov in športnic*. Magistrska naloga, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Prva vrstica: 0 cm

Stambulova, N. B. (1998). *Sports career transitions of Russian athletes: Summary of studies (1991-97)*. Prispevek, predstavljen na 24th Congress of the International Association of Applied Psychology, San Francisco, ZDA.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Su, C. T. & Parham, L. D. (2002). Case report – Generating a valid questionnaire translation for cross-cultural use. *American Journal of Occupational Therapy*, 56 581-585

Oblikovano: Pisava: (Privzeto) Times New Roman, 12 pt, Ležeče

Oblikovano: Levo

Swain, D. A. (1991). Withdrawal from sport and Schlossbergs model of transitions. *Sociology of Sport Journal*, 8, 152-160.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 1,27 cm

Šemrov, U., Okorn, J. in Grošelj, M. (2009). *Kozmusovo kladivo leti zelo daleč po Pekingu*. Dnevnik. Dnevnikov objektiv. Pridobljeno 4. 1. 2013 iz http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/1042237117

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Študij na daljavo. (17.5.2013). Olimpijski komite Slovenije. Pridobljeno 17.5.2013 iz <http://www.olympic.si/o-oks/novice/n/studij-na-daljavo-1280/>

Šugman, R. in sodelavci. (2006). *Športni menedžment*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Inštitut za šport.

[The EAS-Network Therefore has as Its Ambition. \(22.12.2012\). EAS the Dual Career Network. Pridobljeno 22.12.2012 iz http://www.dualcareer.eu/pages/about.html](http://www.dualcareer.eu/pages/about.html)

Oblikovano: Zamik: Viseče: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Turšič, N. (2002). *Nekatere socialne in ekonomske značilnosti slovenskih športnikov in športnic*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport.

Oblikovano: Zamik: Levo: 0 cm, Viseče: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Tušak, M. (1995). *Obvladovanje tekmovalne anksioznosti in stresa* (~~Coping with precompetitive anxiety and stress~~). Seminar medicine športa, Zbornik gradiva. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Tušak, M.; Bednarik, J. (2002). *Nekateri psihološki, socialni in ekonomski vidiki športa v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za šport.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Tušak, M. in Tušak, M. (2001). *Psihologija športa*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Zamik: Levo: 1,27 cm, Tabulatorska mesta: 1,27 cm, Levo

Tušak, M., Marinšek M. in Tušak M. (2009). *Družina in športnik*. Ljubljana: Fakulteta za šport. Inštitut za šport.

Oblikovano: Zamik: Viseče: 1,27 cm

Oblikovano: Pisava: Ležeče

V sodelovanju z Olimpijskim komitejem Slovenije podpiramo mlade športnike. (18.1.2013).

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Dnevnik. Pridobljeno 18.1.2013 iz

http://druzba.dnevnik.si/o_druzbi/pridruzite_se_nam/stipendije

Vroom, V. (1964). Work and motivation. New York, NY: Wiley.

Oblikovano: Prilagodi prostor med latiničnim in azijskim besedilom, Prilagodi presledek med azijskim besedilom in številkami

Zakon o športu (1998). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Zaposlovanje športnikov po koncu športne kariere- Adecco. (7.1.2013). Olimpijski komite

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Slovenije. Pridobljeno 7.1.2013 iz [http://www.olympic.si/sportna-](http://www.olympic.si/sportna-kariera/zaposlovanje/zaposlovanje-po-koncu-sportne-kariere/)

[kariera/zaposlovanje/zaposlovanje-po-koncu-sportne-kariere/](http://www.olympic.si/sportna-kariera/zaposlovanje/zaposlovanje-po-koncu-sportne-kariere/)

Zupančič, M. in Svetina, M. (1995). Osebnostne lastnosti mladostnikov, ki obiskujejo športne oddelke gimnazij (Personality characteristics of adolescents in sports classes of secondary school)

Oblikovano: Pisava: Ležeče

Oblikovano: Pisava: Ne Krepko, Ležeče

Oblikovano: Pisava: Ne Krepko